

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волейбол з методикою викладання

Конспект лекцій

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Середня освіта (фізична культура)»

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальності 014 Середня освіта (фізична культура),

денної та заочної форм навчання

Луцьк 2019

УДК 373.5.016:796.325 (07)

В 67

До друку

Голова навчально-методичної ради Луцького НТУ _____ В. І. Талах

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозиторій

Луцького НТУ

Директор бібліотеки _____ С. С. Бакуменко

Затверджено навчально-методичною радою Луцького НТУ,

протокол № ___ від «___» _____ 2019 р.

Рекомендовано до видання навчально-методичною радою технологічного факультету

Луцького НТУ, протокол № ___ від «___» _____ 2019 р.

Голова навчально-методичної ради технологічного факультету _____

О. В. Заболотний

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я

Луцького НТУ, протокол № ___ від «___» _____ 2019 р.

Завідувач кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я _____ С.А. Савчук

Укладач: _____ О.В. Радченко, к.фіз.вих., доцент кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я Луцького НТУ.

Укладач: _____ В.П. Констанкевич, старший викладач Луцького педагогічного коледжу.

Рецензент: _____ С. А. Савчук, к.фіз.вих., професор кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я Луцького НТУ.

Відповідальний за випуск: _____ С. А. Савчук, к.фіз.вих., професор кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я Луцького НТУ

Волейбол з методикою викладання [Текст]: конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (фізична культура)» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (фізична культура), денної та заочної форм навчання / уклад. О.В. Радченко, В.П. Констанкевич - Луцьк : Луцький НТУ, 2019. –110 с.

В 67

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу «Середня освіта(Фізична культура)» з метою визначення завдань самостійної роботи студентів та надання методичної допомоги у процесі виконання. Приведені основи теоретичного матеріалу з курсу і загальні вказівки оформлення робіт.

В 67

Волейбол з методикою викладання [Текст]: конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Середня освіта (фізична культура)» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (фізична культура), денної та заочної форм навчання / уклад. О.В. Радченко, В.П. Констанкевич - Луцьк : Луцький НТУ, 2019. – 110 с.

Комп'ютерний набір:
Редактор:

Д. В. Перевознік
О.В. Радченко
В.П. Констанкевич

Підп. до друку «___» _____ 2019 р. Формат А4. Папір офс.
Гарн. Таймс. Ум. друк. арк. 5,0.
Тираж ___ прим.

Інформаційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – ІВВ Луцького НТУ

Зміст

ВСТУП	4
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 1	5
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 2	27
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 3	53
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 4-5	60
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 6-7	69
Література	110

ВСТУП

Волейбол для студентів та молоді є важлива частина фізичного виховання у всіх регіонах України. Волейбол - поширена, улюблена гра у нашій країні, її популярність пояснюється можливістю кожного з учасників виявити у грі свої фізичні якості, спортивне вміння для досягнення колективного успіху. Це виховує ініціативу, винахідливість, рішучість, орієнтування в діях. Колективний характер гри розвиває такі якості, як дружбу, прагнення до взаємодопомоги, товариськуність. В існуючій навчально-методичній літературі для викладачів фізичного виховання і студентів матеріали з організації і методики проведення занять з волейболу викладено частково, відсутній систематичний підхід і конкретні практичні рекомендації з урочної форми організації студентів. У зв'язку з цим, необхідно було б розробити методичні вказівки з метою надання студентам і викладачам необхідної методичної допомоги у підготовці проведення занять по волейболу. У роботі викладені лекції, надається увага формам і методам організації студентів. Запропонований у вказівках матеріал призначається для викладачів кафедр фізичного виховання Вузів.

ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 1.

Змістовий модуль 1. Історія розвитку та сучасний стан волейболу у світі та в Україні.

Тема: Історія розвитку та сучасний стан волейболу у світі та в Україні.

Кількість навчальних годин: 3

Актуальність теми: Волейбол – один із наймасовіших та демократичних видів спорту. Саме ця гра дає таку активну діяльність, про яку ще Рене Декарт сказав: «Спостерігайте за вашим тілом, якщо бажаєте, аби ваш розум працював вірно». Волейбол та його правила гри пройшли довгий шлях еволюції, протягом якого все було спрямовано на видовищність та доступність цього виду спорту. З появою нових правил за системою «тай-брейк» із нарахуванням очка після кожного розіграшу м'яча гра набула нового характеру. Кожна помилка може принести команді виграшне очко або його програш. З моменту появи гравця «ліберо» шлях у волейбол було відкрито спортсменам із невеликим зростом, які є віртуозами в захисті на задній лінії. Дозволено грати будь-якою частиною тіла, навіть ногою. Але прихильники волейболу не зупинились. І в класичному волейболу з'явилися дві нові дисципліни – пляжний волейбол і парк-волей.

Мета, завдання лекції: формування у студентів базових знань з історії розвитку волейболу.

Опорні (ключові) поняття: історія волейболу, пляжний волейбол, правил змагань, ліберо.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Спортивні ігри з методикою викладання. Волейбол» має тісні зв'язки з такими дисциплінами як теорія та методика фізичного виховання, спортивна фізіологія, спортивні споруди та тренажери, спортивна психологія, правління та організація спортивно-масової роботи та інші.

Обладнання: презентація

Література:

1. Беляев А. В. Волейбол на уроке физической культуры / А. В. Беляев. – М. : СпортАкадемПресс, 2003. – 144 с. – (Серия «Физическая культура и

спорт в школі»).

2. Білоус В.І. Спортивно-педагогічне вдосконалення (спортивні ігри) : Ч. І-ІІ. / В.І. Білоус. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1998.

– І ч. – 236 с., ІІ ч. – 244 с.

3. Офіційні волейбольні правила 2013 – 2016 : схвалені тридцять третім конгресом ФІБА. – К., 2012. – 83 с.

4. Спортивні ігри / [Є.П. Козак, І.О. Кірілов, Е.Л. Левицький та ін.] навчальний посібник / за загальною редакцією В.Ю. Хапко – Кам'янець-Подільський : ППП «Лібрис», 2005. – 127с .

5. Прозар М.В. Теорія і методика викладання спортивних ігор : навчально-методичний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації] / М.В. Прозар, В.В. Слюсарчук, М.В. Зубаль, С.М. Телебей – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. –198 с.

План і організаційна структура лекції.

1. Історія виникнення та розвитку волейболу за кордоном.
2. Історія вітчизняного волейболу та розвиток волейболу на сучасному етапі в Україні.
3. Історія виникнення та розвитку пляжного волейболу.
4. Еволюція правил змагань.
5. Хроніка змагань.

Зміст лекційного матеріалу:

1. Історія виникнення та розвитку волейболу за кордоном.

За час свого існування волейбол пройшов значний шлях розвитку та становлення і став однією з наймасовіших та найулюбленіших ігор, в яку грають чоловіки та жінки різного віку, вчені і школярі, державні діячі і селяни, військові та пенсіонери, космонавти і шахтарі, грають в спортивних залах та на відкритих майданчиках, на лісових галявинах, на пляжах, в парку, на снігу.

Волейбол, яким ми його знаємо сьогодні, це далекий відгук витоків одного з найпопулярніших міжнародних видів спорту.

У 1995 році, спортивна громадськість святкувала 100-річчя з дня народження волейболу. Офіційною датою народження цієї гри вважається 1895 рік. Американський викладач фізкультури з Геліокського коледжу (штат Массачусетс) Вільям Дж. Морган оголосив про винахід гри волейбол у 1897 році, правила якої склалися з десятих пунктів:

1. Розмітка майданчика.
2. Приналежності для гри.
3. Розмір майданчика 25х50 футів (7,6х15,1 м).
4. Розмір сітки 2х27 футів (0,61х8,2 м). Висота сітки 6,5 футів (198 см).
5. М'яч - гумова камера у шкіряному або полотняному футлярі, окружність м'яча 25-27 дюймів (63,5-68,5 см), вага 340 р.
6. Подача. Гравець, який виконує подачу, повинен стояти однією ногою на лінії і вдаряти м'яч відкритою долонею. Якщо допущена помилка при першій подачі, то подача повторюється.
7. Рахунок. Кожна не прийнята гравцем подача дає одне очко. Очки зараховуються тільки при власній подачі. Якщо після подачі м'яч на боці суперників які подають і вони припускаються помилки, то гравець, що подає, змінюється.

8. Якщо м'яч під час гри (не при подачі!) потрапляє в сітку, - це помилка.

9. Якщо м'яч потрапляє на лінію, - це вважається помилкою.

10. Кількість гравців не обмежено.

Вільям Дж. Морган назвав гру МИНТОНЕТ. От рядки, присвячені цій події: Ледве ближче до початку століття деякий вчитель гімнастики сітку для лаун-тенісу вивісив на пустир, і стихійно виниклі дивної гри учасники, стали руками підкидувати над сіткою бичачий міхур. (М. Мартишкін)

Відкриття волейболу наприкінці дев'ятнадцятого століття відбулося швидше за все не в перший раз, і, мабуть, до нього застосований відомий вислів про те, що нове – це добре забуте старе. Є відомості, що в подібні ігри люди

гнали сотні і тисячі років тому, в самих різних районах земної кулі - у Європі, у Центральній і Південній Америці.

Збереглися хроніки давньоримських літописців, що датуються III в. до н.е., у яких описується гра, що нагадує волейбол: по невідомо з чого зробленому м'ячу гравці били кулаками. Крім того, відома давня гра за назвою фаустбол, у яку грали ще в 1500 році. Суть гри зводилася до того, що по 3-6 гравців із кожної команди прагнули перебити м'яч через невисоку стіну на площадку суперника. Згодом фаустбол набув популярності в Європі і видозмінився.

Кам'яну стіну замінили шнуром, натягнутим між деревами, розміри майданчика скоротили і строго обмежили кількісний склад гравців - по 5 чоловік у кожній команді. М'яч можна було перебивати на бік суперника кулаками або передпліччям, і кожній команді приділялося по 3 торкання м'яча. Величезний майданчик і малий кількісний склад учасників гри привели до появи нового пункту правил, по якому м'яч міг один раз упасти на бік суперника і його дозволялося повернути лише одним торканням. Гра перебувала з двох таймів по 15 хвилин.

Давно відомо, що навколо популярних особистостей, подій і винаходів завжди ходить безліч вигадок, легенд і історій. Не став виключенням і волейбол. Поряд з офіційною версією винаходу цієї гри, існують інші. За однією з версій, американські пожежники, щоб як то зайняти себе, натягнули мотузку між двома стовпами і почали перекидати через неї гумову камеру. Інші джерела стверджують, що У. Дж. Морган придумав цю гру для розваги американських бізнесменів середнього віку, яким дуже популярний баскетбол був не під силу. Однак офіційно роком народження волейболу прийнято вважати 1895 рік, а його першовідкривачем У. Дж. Морганом.

Уже через рік після свого виникнення, у 1896 р., гра «мінтонет» була подана громадськості на конференції ІМКА (Союз християнської молоді) у Спрингфілде (штат Массачусетс, США). Ця асоціація згодом стала активним ініціатором поширення волейболу. Оскільки основна ідея гри полягала в тому,

щоб ударяти руками по м'ячу, примушуючи його перелітати через сітку, професор Альфред Хальстед запропонував перейменувати "мінтонет" у "волейбол", що в перекладі означає м'яч, що літає. У 1897 р. фахівцями був зроблений короткий звіт про волейбол і правила гри, що був включений в офіційний довідник атлетичної ліги Асоціації молодих християн.

У 1900 р. волейбол вийшов за межі США і почав швидко поширюватися в інших країнах світу, набуваючи велику популярність. Спочатку Канада, а потім Індія, через яку гра проникає в країни Азії. Початок 1900 років ознаменувався переможним ходом волейболу: у 1905 р. він з'явився на Кубі, у 1906 р. у Китаї, 1908 р. у Японії. До 1909 р. відносяться перші репортажі у ЗМІ про волейбол у Пуерто-Рико, у 1910 р. у волейбол вже грали в Перу і на Філіппінах, у 1912 р. він з'явився в Уругваї, у 1914 р. ця гра прийшла в Англію, завдяки Асоціації молодих християн, а в 1917 р. - у Мексику і Францію, через рік волейбол в Італії, у 1919 р. - у Чехословаччині, у 1923 р. волейбол з'являється в африканських країнах: Єгипті, Тунісі, Марокко, у 1924 р. в Іспанії і Югославії, а через рік у Голландії.

У 1900 році американською фірмою "Spalding" були виготовлені перші волейбольні м'ячі. В даний час лідерство у виробництві м'ячів для офіційних змагань з волейболу міцно утримує японська корпорація "Mikasa", англійські фірми "Molten" та "Wilson". В тому ж 1900 р. були прийняті перші офіційні правила гри. Через 12 років правила були переглянуті.

У 1913 р. волейбол був включений у програму Далекосхідних ігор у Манілі, а незадовго до початку першої світової війни американські військові підЗмістовий модуль, які використовували волейбол як гру для відпочинку, вперше продемонстрували її в Європі. Це дало потужний поштовх розвитку гри в багатьох країнах.

У 1921 р. були проведені Далекосхідні Азіатські ігри і перший національний чемпіонат Японії серед чоловіків. Декілька пізніше, у 1922 р., був проведений перший офіційний чемпіонат з волейболу під керівництвом Асоціації молодих християн у США і Канаді. У цьому ж році пройшов перший

національний чемпіонат серед чоловіків у Чехословаччині.

У 1929 р. Національний Олімпійський комітет Центральної Америки включає чоловічий волейбол в Олімпійські регіональні ігри на Кубі. У цьому ж році проводяться перші національні чемпіонати в США і Польщі. Також були проведені перші міжнародні змагання в Європі: в Англії відбувся турнір за участю команд Польщі, США і Франції.

Далі волейбол розвивається за наступним сценарієм. У 1932 р. жіночий волейбол включений в Олімпійські регіональні ігри в Сальвадорі. У США публікується перший підручник з волейболу. Починаються перші чемпіонати в СРСР. Нова тактика створюється за допомогою синтезування Далекосхідного захисту і Європейської атаки.

Однак до початку 30-х р. волейбол був в основному грою для відпочинку. До середини 30-х р. проводиться декілька міжнародних турнірів і національні чемпіонати в багатьох країнах Східної Європи, де клас гри досягав високого рівня. Поступово волейбол стає високотехнічною грою змагального характеру, багатою тактичними і фізичними прийомами. У багатьох країнах світу з'являються національні волейбольні асоціації, зацікавлені в утворенні єдиного централізованого органа керування - міжнародної волейбольної організації, яка могла б взяти у свої руки проведення змагань.

У 1936 р. на конгресі міжнародної федерації з гандболу, що проводився в Стокгольмі, делегація Польщі виступила з ініціативою організувати технічний комітет з волейболу як частину федерації з гандболу. Була утворена комісія, у яку увійшли 13 країн Європи, 5 країн Америки і 4 країни Азії. Членами цієї комісії в якості основних були прийняті американські правила з незначними змінами: виміри проводилися в метричних пропорціях; м'яча можна було торкатися всім тілом вище пояса; після торкання м'яча на блоці гравцю було заборонено повторне торкання підряд; висота сітки для жінок - 224 см; зона подачі була строго обмежена.

Подальша діяльність по створенню міжнародної федерації з волейболу продовжилася в 1936 р. на Олімпійських іграх у Берліні, однак незабаром

почалася друга світова війна, що значно ускладнила роботу в цьому напрямку, але не перервавши її. Вже у військові роки волейбол був включений у програму армії США як гра для відпочинку і підтримки спортивної форми.

По закінченні військових дій із 1944 по 1946 р. проводяться перші чемпіонати з волейболу в Бразилії. У Чехословаччині і Франції проходять перші післявоєнні міжнародні змагання. У Празі проходить зустріч представників Чехословаччині, Франції та Польщі, на якій звучать пропозиції заснувати незалежну міжнародну волейбольну організацію. Пізніше міжнародна громадськість поклала на представників цих країн відповідальність за організацію спеціального комітету.

З 18 по 20 квітня 1947 р. у Парижі проводиться перший конгрес з волейболу за участю 14 країн (Бельгія, Бразилія, Угорщина, Голландія, Єгипет, Італія, Польща, Португалія, Румунія, США, Уругвай, Франція, Чехословаччина і Югославія), на якому була утворена міжнародна федерація волейболу - Federation Internationale de Volleyball (FIVB - ФІВБ), що підняла міжнародний авторитет волейболу.

Першим її президентом був обраний Поль Лібо з Франції. Країнами-засновниками були Бельгія, Бразилія, Італія, Ліван, Польща, Туреччина, Франція, Чехословаччина. Пізніше для керівництва волейболом у різних районах світу і для представництва ФІВБ на місцях були створені зональні конфедерації: Азіатська (1960), Європейська (1963), Африки і Малагасійської Республіки (1965), Північної, Центральної Америки і Карибського моря (1966). Цілями ФІВБ є: об'єднання національних федерацій, що керують волейболом у своїх країнах; створення національних організацій; сприяння розвитку волейболу у світі; укріплення дружніх зв'язків між спортсменами і офіційними особами різних країн; проведення офіційних змагань і першостей на засадах солідарності і взаємної допомоги; удосконалювання гри у волейбол та інше.

Статут ФІВБ забороняє дискримінацію у відношенні окремих осіб, команд і країн, а також дискусії та демонстрації політичного, релігійного або расового характеру. Усі приєднані федерації мають рівні права та обов'язки. Від

кожної країни може бути прийнята тільки одна національна федерація. Технічними органами ФІВБ є постійні комісії, що обираються на 4 роки: організаційно-спортивна, арбітражна, з правил гри.

У 1948 р. відбувся перший Європейський чемпіонат серед чоловіків у Римі, у якому брало участь 6 команд. Чехословаччина виграла перший міжнародний титул.

Величезну роль у розвитку популярності волейболу у всьому світі зіграв турнір Доброї Волі американських команд у Європі. У 1949 р. у Празі відбувся перший чемпіонат Європи серед жінок, при організації якого був використаний досвід проведення чоловічого розіграшу.

Перемогу одержала жіноча збірна СРСР. Там же проводиться перший чемпіонат світу серед чоловіків, у котрому також перемогла чоловіча збірна СРСР.

Після чемпіонатів у Празі відбувся другий Конгрес ФІВБ, на якому були прийняті нові міжнародні правила гри й оголошено, що членами ФІВБ стала 21 національна федерація.

До кінця 50-х рр. популярність гри в усьому світі стає очевидною і ФІВБ веде переговори з Міжнародним Олімпійським Комітетом з питання включення волейболу до програми Олімпійських ігор.

У 1952 р. у Москві на стадіоні "Динамо" проводиться чемпіонат світу, перший для жінок і другий для чоловіків, у якому беруть участь 11 національних команд. Після закінчення чемпіонату було відзначено, що рівень гри помітно підвищився. Країна, що приймає, виграє обидва титули.

У 1955 р. волейбол вперше з'являється в програмі Панамериканських ігор у Мехіко. Золоті медалі в жінок виграє збірна Мексики, а в чоловіків – збірна США.

ФІВБ продовжує кампанію з включення волейболу до програми Олімпійських ігор. І от у 1957 р. з нагоди 53-й сесії МОК, що відбулася в Софії, проводиться показовий міжнародний турнір, покликаний продемонструвати переваги волейболу як видовищного виду спорту.

Олімпійське визнання волейбол одержав тільки в 1957 р., але до програми ігор був вперше включений лише на ХУІІІ Олімпіаді 1964 р. у Токіо. Тоді в Японську столицю приїхали шість жіночих і десять чоловічих команд. Першими олімпійськими чемпіонами стали збірні СРСР (чоловіки) і Японії (жінки). На Токійських іграх волейбол відрізнявся атлетизмом. Перевага потужного нападу над обороною була безумовна, тому міжнародна федерація декілька модернізувала правила волейболу.

Декілька пізніше, у 1962 р., МОК приймає волейбол як Олімпійський вид спорту серед жіночих команд.

У цей час у багатьох країнах проводилися національні чемпіонати. Реакцією на це з боку ФІВБ була організація в 1963 р. першого розіграшу Кубка Європейських чемпіонів для клубних команд, а в 1965 р. у Польщі організується перший Кубок Світу для збірних чоловічих команд. Поряд із цим, організуються нові міжнародні змагання. У 1973 р. в Уругваї проходить перший Кубок Світу для національних жіночих збірних. У 1975 р. – перший чемпіонат Азії в Австралії та перший чемпіонат Африки серед жінок у Дакарі. У 1977 р. у Бразилії проводиться перший чемпіонат світу серед молоді, чемпіонами якого стають юнаки зі СРСР і дівчини з Кореї.

У 1964 р. у Токіо відбувся перший Олімпійський турнір з волейболу за участю 10 чоловічих і 6 жіночих команд, це було величезним досягненням волейболу. Радянська чоловіча і японська жіноча команди завоювали перші Олімпійські золоті медалі.

Наприкінці 60-х - початку 70-х рр. у зв'язку з поширенням волейболу в усьому світі виникає необхідність узагальнення накопиченого досвіду змагань і тренерської роботи. Перший науковий симпозіум проходить у Празі, а через рік у Мехіко - перший Конгрес Центральної Америки з волейболу, безпосередньою передумовою якого послужив перший зональний чемпіонат. У цей же час утворюється тренерська комісія ФІВБ і проводяться перші курси підвищення кваліфікації для тренерів ФІВБ (Японія), на які з'їхалося 49 учасників із усіх континентів.

У 1970 р. у доповіді керівництва на конгресі ФІВБ, що проходив у Софії, відзначається, що в міжнародну волейбольну організацію входить 108 національних федерацій і всі континенти. Волейбол розвивається, удосконалюється і видозмінюється. Із середини 60-х рр. міні-волейбол стає популярним у багатьох країнах світу. У відповідь на це ФІВБ організовує комісію з міні-волейболу і проводить в 1975 р. перший симпозіум з міні-волейболу у Швеції, а в 1978 р. у Бахреїні перші міжнародні курси для тренерів із міні-волейболу.

У зв'язку з проведенням Олімпійських ігор-80 у Москві проходить конгрес ФІВБ, на якому учасників інформують про те, що до складу ФІВБ включено 135 національних федерацій. Проводяться чергові тренерські курси ФІВБ, у яких бере участь 1500 тренерів із 115 країн.

Пізніше конгрес ФІВБ, що відбувся в 1984 р., приймає важливе рішення стосовно програми, структури і керівництву міжнародною організацією. Доктор Рубен Акоста стає новим президентом ФІВБ, змінивши після 37 літнього терміна керівництва Поля Лібо, що був призначений почесним президентом. Мексиканець Р. Акоста один із самих яскравих прихильників нового різновиду волейболу. За його ініціативою відбуваються кардинальні зміни в правилах гри, спрямовані на її популяризацію.

До середини 80-х рр. кількість членів ФІВБ збільшується до 156 національних федерацій. У 1984 р. проводяться ювілейні 100-і тренерські курси.

Напередодні Олімпійських ігор 88 у Сеулі відбувся 21-й конгрес ФІВБ, на якому були прийняті зміни в регламенті вирішальної п'ятої партії: тепер вона повинна гратися за системою тай-брейк. Рубен Акоста переобраний на новий термін президентства. Склад ФІВБ - 175 національних федерацій, а з 1999 р. - 211 федерацій. Організовано нові змагання: Кубок Світу серед молоді, турнір Гран-При серед жінок, Кубок Світу серед клубних команд. На Олімпіаді вперше використовується статистика команд і гравців із метою визначення кращого гравця за кожним аспектом гри.

У 1990 р. почав розіграватися міжнародний турнір Світова Ліга за участю найсильніших чоловічих збірних команд з усього світу. Ці змагання були організовані з метою популяризації волейболу, тренування команд перед найбільшими офіційними міжнародними змаганнями. У 1993 р. пляжний волейбол, який розповсюджується практично на всіх континентах, був визнаний МОК олімпійським видом спорту. У 90-і р. з ініціативи Рубена Акості зроблені численні зміни в правилах гри, спрямовані на підвищення видовищності змагань.

2. Історія вітчизняного волейболу, та розвиток волейболу на сучасному етапі на Україні

У жовтні 1968-го з Мехіко з XIX Олімпіади з золотими медалями поверталася волейбольна команда СРСР, яка складалася, в основному, з гравців клубів України.

Це були переломні для розвитку волейболу роки. Міжнародна федерація волейболу видала Указ про дозвіл перенесення рук при блокуванні через сітку на бік команди суперника. Нововведення оновило тактику волейболу, модернізувало характер гри. Еволюційний розвиток волейболу тривав у напрямку збільшення темпу, швидкості й універсалізації. Збільшувалася кількість нападаючих гравців у командах. Їх стало 4, згодом – 5. У цей період і «зійшла зірка» волейболістів України. На IV Спартакіаді Народів СРСР у Москві (12 – 22 червня 1967 р.) команда України була першою, хоча напередодні фахівці віддавали перевагу збірним Москви, Росії, Ленінграда й Казахстану.

Тому на основі клубів України було сформовано збірну СРСР, яка готувалася до XIX Олімпійських ігор у Мехіко. Це принесло «золоті плоди». Ігри XIX Олімпіади закінчилися перемогою команди СРСР, за яку виступали: харків'яни Юрій Поярков і Василь Матушевас, Станіслав Люгайло (Донецьк), одесити Євген Лапинський, Віктор Михальчук, Едуард Сибіряков, Георгій Манзолевський, луганчанин Володимир Беляєв, киянин Борис Терещук і Володимир Іванов (м. Коростень). Їм допомагали Валерій Кравченко й Олег

Антропов (обидва з Алма-ати) й Іван Бугаєнков (Рига), котрі виходили, переважно, на заміну.

Особливо важкою й найважливішою для нашої команди була гра проти збірної Японії. У цьому поєдинку вирішувалася доля золотих медалей. Команди прийшли до цього матчу з різними показниками: наша з поразкою від збірної США, Японія перемогла всіх з однаковим рахунком 3:0.

Відзначимо, що український волейбол тих років був одним з провідних у світі. Цей вид спорту був дуже популярний у 60-ті роки. Волейбол вигідно відрізнявся від інших видів спорту простотою споруд без значних капітальних витрат. Приміром, першість Києва серед ВУЗів проходила за участю 8-ми чоловічих і жіночих команд кожного інституту. Волейболісти багатьох країн навчалися у нас «таємницям» волейболу. Серед «учнів» були й волейболісти Японії. Після токійської Олімпіади вони поставили собі завдання стати першими у світі.

Після перемоги на Олімпіаді в Мюнхені 1972 року, головний тренер збірної Японії Мацудайра, аналізуючи гру в Мехіко, у своїй книжці «Волейбол: шлях до перемоги» написав, що плани збірної Японії в Мехіко стати найсильнішими у світі зруйнувало «мегатонне тріо»: Сибіряков, Кравченко, Беляєв. Вихованці української школи волейболу, виступаючи у лавах олімпійських збірних Радянського Союзу, з шести Олімпійських Ігор привезли вагомий врожай нагород – 25 : з них 15 золотих, 8 срібних та 2 бронзові.

Найбільша кількість олімпійських медалей зберігається у колекції диво-майстра Юрія Пояркова з Харкова – дві золоті та бронзова. По двічі лауреатами Ігор були Олег Молибога (золота та срібна) та одесит Євген Лапинський (золото та бронза).

Українські лауреати Олімпійських ігор:

ТОКІО-64: Юрій Венгеровський, Юрій Поярков (обидва Харків), Едуард Сибіряков (Одеса), Станіслав Люгайло (Донецьк)- золото; Людмила Гурєва, Валентина Мишак (обидві Одеса)- срібло.

МЕХІКО-68: Володимир Біляєв (Ворошиловоград), Володимир Іванов

(Київ), Євген Лапинський (Одеса), Василіус Матушевас (Харків), Віктор Михальчук (Одеса), Юрій Поярков (Харків), Борис Терещук (Київ) – золото.

МЮНХЕН-72: Євген Лапинський (Одеса), Юрій Поярков (Харків)-
бронза.

МОНРЕАЛЬ-76: Олег Молибога (Дніпропетровськ), Ольга Козакова (Одеса), Лілія Осадча, Анна Ростова (обидві Київ), Любов Рудовська (Одеса) – срібло.

МОСКВА-80: Валерій Кривов, Федір Лацонов (обидва Ворошиловград), Олег Молибога (Дніпропетровськ), Юрій Панченко (Київ) – золото.

СЕУЛ-88: Ольга Шкурнова (Одеса) – золото; Олександр Сорокалет (Одеса) – срібло.

Українські лауреати Світових Чемпіонатів:

ЗОЛОТО: 1949 р. Прага. Михайло Пименов (Київ)

1952 р. Москва. Михайло Пименов (Київ)

1960 р. Ріо-де-Жанейро. Георгій Мондзолевський (Одеса), Юрій Поярков (Харків).

1962 р. Москва. Юрій Венгеровський (Харків), Георгій Мондзолевський (Одеса), Юрій Поярков (Харків), Едуард Сибіряков (Одеса).

1978 р. Рим. Валерій Кривов, Федір Лацонов (Ворошиловград), Олег Молибога (Дн-ск).

1982 р. Буенос-Айрес. Олег Молибога (Дн-ск), Олександр Сорокалет (Одеса).

1990 р. Пекін. Ірина Горбатюк (Дн-ск).

СРІБЛО: 1962 р. Москва. Ніна Задорожна (Одеса), Валентина Мишак (Одеса).

1974 р. Гвадалахара (Мексика). Наталія Горбенко (Ворошиловград), Лілія Осадча (Київ).

1986 р. Париж. Олександр Сорокалет (Одеса).

БРОНЗА: 1956 р. Париж. Анатолій Закржевський (Одеса), Георгій Мондзолевський (Одеса), Іван Тіщенко (Київ), Едуард Унгурс (Одеса).

1966 р. Прага. Юрій Венгеровський (Харків), Володимир Іванов (Київ), Євген Лапинський (Одеса), Юрій Поярков (Харків).

1978 р. Ленінград. Лілія Осадча (Київ).

1990 р. Ріо-де Жанейро. Юрій Коров'янський (Донецьк), Олександр Шадчин (Донецьк).

За останній період починаючи з проголошення незалежності України Федерація волейболу України веде плідну роботу з розвитку волейболу як на Україні так і Українського волейболу за кордоном.

Збірні команди України усіх рівнів беруть участь в усіх офіційних змаганнях, що проводилися Міжнародною Федерацією волейболу та Європейською Конфедерацією волейболу.

Національна жіноча збірна команда посіла 4-те місце у фіналі Чемпіонату Європи 2001 р.

Національна чоловіча збірна взявши участь у відбіркових змаганнях Чемпіонату Європи 2001 р. та 2003 р. не потрапила до фіналу.

У європейському олімпійському передкваліфікаційному турнірі чоловіча збірна вибула зі змагань на стадії пів-фіналу.

Юніорська жіноча збірна України виборола срібні медалі на Чемпіонаті Європи 2002 р. та 6-те місце на Чемпіонаті Світу 2003 р.

За цей період значно виріс рівень виступів клубних команд у Європейських Кубках: харківський “Локомотив”, багаторазовий чемпіон та володар Кубку України серед чоловічих команд, триразовий фіналіст Європейського Кубку Топ команд, посів 4 місце у 2002 році, 2-ге – у 2003 році та виборов цей почесний Європейський трофей у 2004 році. Завдяки такому високому результату команда “Локомотив” заявила для участі у Європейській Лізі Чемпіонів Індезит.

Жіноча команда “Дженестра” м.Одеса посіла 3-те місце у Європейському Кубку Топ команд у 2001 році та 4-те місце у 2003р..

З метою відродження багаторічних традицій волейболу серед студентства у 2000 році було проведено перші змагання серед студентів вищих навчальних

закладів III та IV рівнів акредитації, які стали першим кроком до утворення студентської ліги України. Сьогодні ця ліга об'єднує 40 команд, що представляють 19 регіонів України. Аматорська ліга, в якій беруть участь вже 28 команд, стала популярним змаганням для представників колективів державних та комерційних підприємств і компаній, та інтерес до цих змагань росте щороку. Створення цих ліг надало можливість частині команд, що не брали участь у професійному чемпіонаті, знайти своє гідне місце в українському волейболі та розширити його географію і зробити свій внесок у популяризацію волейболу в країні.

У грудні 2001 року Федерацією волейболу України була підписана угода про співпрацю з Міністерством освіти і науки України, в рамках якої було проведено Кубок України серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів за участю понад 3000 дітей з 24 регіонів України. У 2003 році укладено угоду про співробітництво між Федерацією волейболу України та Міжнародним дитячим центром "Артек", в рамках якої засновано щорічний Кубок ФВУ за участю дитячих колективів МДЦ "Артек", який проводитиметься у 2004 році вже вдруге. Асоціацією дитячого волейболу за проведені першості України серед юнаків та дівчат, у 2001 році вперше проведено змагання дитячої ліги, яка сьогодні об'єднала 53 команди з різних регіонів України. З метою покращення розвитку дитячого волейболу в Україні у 2003 році дитячо-юнацьку комісію було реорганізовано в Асоціацію дитячого волейболу України (АДВУ).

Завдяки співпраці Комісії по зв'язках із засобами масової інформації з покращилося інформаційне висвітлення волейбольних подій у вітчизняних ЗМІ. Організовано телевізійні трансляції фіналів Чемпіонату Європи серед жіночих команд у 2001 р. та 2003 р. за участю національної жіночої збірної команди України, фіналу Європейського Кубку Топ команд 2003 року .. Засновано та налагоджено регулярний вихід всеукраїнського тижневика "Волейбол", на який організовано передплату через поштові відділення та вільний продаж.

3. Історія виникнення та розвитку пляжного волейболу.

Останнім часом пляжний волейбол набуває широкого розповсюдження

популярності, як у світі, так і в Україні на відміну від минулих років він досяг високого професійного рівня. Змагання у версіях AVP та FIVB не поступаються сезонам у NHL та NBA і тривають більш ніж півроку.

У волейбол на піску в двадцяті - тридцяті роки грали в Болгарії, Латвії, СРСР, США, Франції, Чехословаччини.

Пляжний волейбол з двома гравцями на майданчику з'явився в США в 1930 р. В кінці XX століття він одержав дуже широке поширення у світі й у 1993 р. на сесії МОК у Монте-Карло він був визнаний олімпійським видом спорту. Самим відповідним місцем для виникнення нового виду спорту була Санта-Моніка (California) де перші волебольні корти були перенесені на пляж, а команди грали шість на шість.

У 1930 році пляжний волейбол стає основним видом розваги на французькому нудистському пляжі, заснованим у французькому Франкінвіле.

Перший матч з пляжного волейболу з командами, що перебувають із двох учасників, зіграний у тієї ж Санта-Моніке. Пляжний волейбол можна було побачити у Франції, в околицях Софії, Праги і Риги.

У США в пляжному волейболі люди знаходили засоби запобігання і лікування депресій, причому кількість людей у команді змінювалось (3-4 чоловік).

У 1947 році був проведений перший офіційний турнір з пляжного волейболу у Каліфорнії, організований компанією Holzman.

У 1948 році перший турнір, проведений у Лос-Анжелесе, у якості призового фонду мав шухляду Пепсі .

У 1983 р. створена AVP - Association of volleyball Professionals

У 50-70 р.р. йшла популяризація даного виду спорту, єдиних правил, однак, на той момент так і не було зафіксовано. Загальна концепція змагань була розроблена тільки до 1976 р., у 1978 р. головним спонсором офіційних турнірів стає Jose Cuervo Tequila, а в 1981 р. до неї приєднався Miller Brewing,

У 1987 р. відбувся перший чемпіонат світу з версії FIVB. Призовий фонд, що відповідно до трирічного контракту з компанією Miller, для турнірів AVP

склав 4,5 мільйонів доларів США.

У 1992 р. в Іспанії відбувся перший жіночий турнір за версією FIVB. 21 вересня Міжнародний олімпійський комітет дав пляжному волейболу статус олімпійського виду спорту.

Зараз офіційний календар ФІВБ включає наступні змагання з пляжного волейболу: турніри в програмі літніх Олімпійських ігор (із 1996 р.), чемпіонати світу (із 1987 р. для чоловіків, із 1992 р. для жінок) і Світовий тур (із 1989 р. для чоловіків, із 1993 р. для жінок), етапи (турніри) які протягом сезону проводяться в різних країнах.

У СРСР перші офіційні змагання з пляжного волейболу були проведені у 1986 р. У 1989 р. був розіграний Кубок Москви й у тому ж році вперше був розіграний Кубок СРСР серед чоловіків. У 1989 р. волейболісти СРСР дебютували у чемпіонаті світу й у Світовому турі.

У 1996 році на олімпіаді в Атланті 24 чоловічих і 16 жіночих команд представляли свої країни на першому в історії олімпійському турнірі.

На початку 1996 року при ФВУ було утворено комісію з пляжного волейболу, а згодом і Асоціацію, у державі відбувалися змагання з пляжного волейболу, але вони не мали більш-менш організованого та масового характеру.

У першому офіційному чемпіонаті України серед чоловіків, який відбувся влітку 1996 року, взяли участь 15 дуетів. У сезоні 2000 року цифри були вже інші: у чоловіків-57, і понад 25-у жінок.

Завдяки значній підтримці спонсора - компанії "Укрзернопром" – в м.Києві у 2001 та 2002 р.р. проведено трі офіційних "Челенджери*ФІВБ",. У 2002 р. вперше в історії, саме в Україні, м.Іллічівську, проведений Кубок ЄКВ серед юнаків та дівчат. Щороку росте географія пляжного волейболу : з'явилися нові центри пляжного волейболу в Ужгороді, Краматорську, Харкові, Сумах, створені обласні осередки пляжного волейболу в Харківській та Рівненській областях.

4. Еволюція правил змагань.

Протягом усього періоду існування правила змагань з волейболу

змінювалися, відображая зміну техніко-тактичних концепцій ведення гри. Першим укладачем правил змагань з волейболу в СРСР стала всесоюзна баскетбольна секція, на засіданні якої в 1922 р. вперше обговорювалися правила з волейболу, перекладені бюро перекладів Головної військової школи фізичної освіти трудящих.

У січні 1925 р. Московською секцією фізичної культури (МСФК) спортивних ігор були затверджені правила гри у волейбол. З 1928 р. починає комплектуватися суддівський корпус, що до 1929 р. склав 36 чоловік. Робота зі створення суддівського корпусу проводилася під керівництвом іспитової-кваліфікаційної комісії секції ручних ігор (С. Фельдман, А. Поташник, М. Черкасов).

На I Всесоюзній спартакіаді 1928 р. виникли перші різночитання правил гри. Команда Далекого Сходу виконувала нападаючий удар без затримки, а москвичі – «поштовхом» (із затримкою). Після спартакіади москвичі виключили зі свого арсеналу виконання атакуючого удару «поштовхом».

У 1929 р. був проведений перший суддівський семінар, на якому обговорювалися оцінки виконання різних технічних прийомів, була вироблена єдина методика суддівства. Так, у тому ж році москвич Н. Рибін вперше став застосовувати облудні дії. Відразу ж пішла реакція на новий прийом – з'явився гравець, що страхує, видозмінилася розміщення гравців на майданчику. Обговоривши матеріал, що накопичився, із питань суддівства, секція ручних ігор Всесоюзної секції фізкультури і спорту (ВСФК) у середині 1931 р. внесла ряд уточнень з правил гри з волейболу.

До 1952 р. правила змагань з волейболу випускалися епізодично. У 1952 р. були випущені міжнародні правила, а починаючи з 1956 р. правила змагань з волейболу в СРСР відповідають міжнародним правилам.

З обліком зростаючих можливостей спортивної індустрії – введенням у будівництво безлічі прекрасних Палаців спорту, спортивних залів підвищувалися вимоги до ігрового поля, висоти залу, освітленню. Якщо правилами 1953 р. передбачалася висота стелі не менше 5 м, то в 1966 р. – вже

не менше 7 м, а з 1974 р. вводиться доповнення: висота залу при проведенні всесоюзних змагань повинна бути не менше 9 м, а при проведенні міжнародних – 12,5 м.

З 1980 р. введена вимога до освітленості ігрового поля – від 500 до 1500 лк. Якщо ще в 1966 р. глибина зони подачі була обмежена 2 м, то з 1974 р. вона збільшена до 8 м, а за бічними лініями забіги збільшилися до 5 м. Послідовно проводяться зміни, спрямовані на підвищення видовищності змагань, зменшення різних умовностей, що обмежували ігрові дії спортсменів. У 1960 р. було дозволено наступати на середню лінію, а з 1974 р. – переступати лінію за умови торкання її частиною ступні (ступнею).

Для правильного визначення польоту м'яча над сіткою з 1970 р. у комплектацію сітки введені антени, що прикріплюються до обмежувальних стрічок.

Змінюються габарити м'яча і його вага: так, у 1953 р. окружність його обмежувалася 65-68 см (вагу 250- 300 г), у 1966 р. – 65-67 см (вага 250-280 г), а з 1974 р. і дотепер - 66 ± 1 см (вага $270 + 10$ г). З 1974 р. вводиться вимога до внутрішнього тиску м'яча – спочатку $P=0,48-0,52$ кг/см², а з 1980 р. – $P=0,4-0,45$ кг/см², у теперішній час – $0.30-0.325$ кг/см².

Велику роль у розвитку волейболу зіграли зміни, що приймалися в частині визначення правильності виконання технічних прийомів. З 1966 р. дозволене блокування з переносом рук, а з 1976 р. торкання на блоці не входить у кількість трьох дозволених торкань.

На Олімпіаді в Сіднеї у волейболі відбулися самі серйозні зміни за останні десятиліття свого розвитку – введена позиція гравця «ліберо» і кожна команда зможе заробляти очко не тільки на своїй подачі; але і на подачі противника, змінився формат партії (кожна партія грається до 25 очків з мінімальною перевагою в 2 очка, крім 5-ої вирішальної партії (до 15 очків з перевагою в 2 очка)); відбулися деякі зміни в грі з м'ячем (дозволено при першому командному торканні послідовне торкання м'яча під час однієї дії, дозволено торкання м'яча будь-якою частиною тіла); в грі біля сітки (торкання

сітки не вважається помилкою крім випадків коли гравець торкається сітки під час ігрової дії з м'ячем); введено одну спробу подачі тривалістю 8 секунд; відбулися зміни в шкалі покарань.

Сьогодні Міжнародна федерація волейболу продовжує пошук шляхів підвищення видовищності волейбольних змагань.

5. Хроніка змагань.

1948 Чемпіонат Європи Чоловіки - Чехословаччина

1949 Чемпіонат Світу Чоловіки - СРСР

1952 Чемпіонат Світу Жінки - СРСР

1956 Чемпіонат Світу Чоловіки - Чехословаччина

1956 Чемпіонат Світу Жінки - СРСР

1960 Чемпіонат Світу Чоловіки - СРСР

1960 Чемпіонат Світу Жінки - СРСР

1962 Чемпіонат Світу Чоловіки - СРСР

1962 Чемпіонат Світу Жінки - Японія

1964 Олімпіада Чоловіки - СРСР

1964 Олімпіада Жінки - Японія

1965 Кубок Світу Чоловіки - Польща

1966 Чемпіонат Світу Чоловіки - Чехословаччина

1967 Чемпіонат Світу Жінки - Японія

1968 Олімпіада Чоловіки - СРСР

1968 Олімпіада Жінки - СРСР

1969 Кубок Світу Чоловіки - ГДР

1970 Чемпіонат Світу Чоловіки - ГДР

1970 Чемпіонат Світу Жінки - СРСР

1973 Кубок Світу Жінки - СРСР

1974 Чемпіонат Світу Чоловіки - Польща

1974 Чемпіонат Світу Жінки - Японія

1976 Олімпіада Чоловіки - Польща

1976 Олімпіада Жінки - Японія

1977 Чемпіонат Світу (юніор) Чоловіки - СРСР
1977 Чемпіонат Світу (юніор) Жінки - Південна Корея
1978 Чемпіонат Світу Чоловіки - СРСР
1978 Чемпіонат Світу Жінки - Куба
1980 Олімпіада Чоловіки - СРСР
1980 Олімпіада Жінки - СРСР
1981 Кубок Світу Чоловіки - СРСР
1981 Кубок Світу Жінки - Китай
1982 Чемпіонат Світу Чоловіки - СРСР
1982 Чемпіонат Світу Жінки - Китай
1984 Олімпіада Чоловіки - США
1984 Олімпіада Жінки - Китай
1985 Кубок Світу Чоловіки - США
1985 Кубок Світу Жінки - Китай
1986 Чемпіонат Світу Чоловіки - США
1986 Чемпіонат Світу Жінки - Китай
1988 Олімпіада Чоловіки - США
1988 Олімпіада Жінки - СРСР
1988 Турнір Супер 4 Чоловіки - СРСР
1988 Турнір Супер 4 Жінки - Італія
1989 Кубок Світу Жінки - Куба
1990 Світова Ліга Чоловіки - Італія
1990 Світова Ліга Жінки - СРСР
1991 Світова Ліга Чоловіки - Італія
1992 Олімпіада Чоловіки - Бразилія
1992 Олімпіада Жінки - Куба
1992 Світова Ліга Чоловіки - Італія
1992 Турнір Супер 4 Чоловіки - Бразилія
1992 Турнір Супер 4 Жінки - Куба
1993 Гран При Жінки - Куба

1993 Світова Ліга Чоловіки - Бразилія
1993 Всесвітній кубок чемпіонів Чоловіки - Італія
1993 Всесвітній кубок чемпіонів Жінки - Куба
1994 Світова Ліга Чоловіки - Італія
1994 Чемпіонат Світу Чоловіки - Італія
1994 Чемпіонат Світу Жінки - Куба
1995 Світова Ліга Чоловіки - Італія
1995 Гран При Жінки - США
1995 Кубок Світу Чоловіки - Італія
1995 Кубок Світу Жінки - Куба
1996 Олімпіада Чоловіки - Голландія
1997 Всесвітній кубок чемпіонів Чоловіки - Бразилія
1997 Всесвітній кубок чемпіонів Жінки - Росія
1998 Чемпіонат Світу Чоловіки - Італія
1998 Чемпіонат Світу Жінки - Японія
2000 Світова Ліга Чоловіки - Італія
2000 Олімпіада Чоловіки - Югославія
2000 Олімпіада Жінки - Куба
2001 Світова Ліга Чоловіки - Бразилія
2001 Гран При Жінки - США
2001 Всесвітній кубок чемпіонів Чоловіки - Бразилія
2001 Всесвітній кубок чемпіонів Жінки – Куба
2004 Олімпіада Чоловіки – Бразилія
2004 Олімпіада Жінки – Китай

Питання для самоконтролю.

1. Яка дата вважається офіційною датою народження гри?
2. Назвіть перші правила гри.
3. Коли офіційно відбулося становлення змагань з волейболу з визначеним регламентом і порядком проведення?
4. Коли волейбол був включений у програму Далекосхідних ігор у

Манілі?

5. Хто був першим президентом міжнародна федерація волейболу?
6. Коли і де волейбол як Олімпійський вид спорту серед жіночих команд.
7. Назвіть українських лауреатів Олімпійських ігор.
8. Пляжний волейбол з двома гравцями на майданчику з'явився в...?
9. Коли секцією фізичної культури (МСФК) спортивних ігор були затверджені правила гри у волейбол?
- 10.Що таке позиція гравця «ліберо»?

ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Змістовий модуль 2. Основи техніки гри у волейбол.

Тема: Основи техніки гри у волейбол.

Кількість навчальних годин: 2

Актуальність теми: Волейбол – один із наймасовіших та демократичних видів спорту. Саме ця гра дає таку активну діяльність, про яку ще Рене Декарт сказав: «Спостерігайте за вашим тілом, якщо бажаєте, аби ваш розум працював вірно».

Мета, завдання лекції: формування у студентів базових знань з класифікації прийомів гри у нападі та захисті.

Опорні (ключові) поняття: техніка гри у нападі, техніка гри у захисті.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Спортивні ігри з методикою викладання. Волейбол» має тісні зв'язки з такими дисциплінами як теорія та методика фізичного виховання, спортивна фізіологія, спортивні споруди та тренажери, спортивна психологія, правління та організація спортивно-масової роботи та інші.

Обладнання: презентація

Література:

1. Білоус В.І. Спортивно-педагогічне вдосконалення (спортивні ігри) : Ч. І-П. / В.І. Білоус. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1998. – І ч. – 236 с., ІІ ч. – 244 с.
2. Кічук С.Ф. Методичні аспекти навчання техніки гри у волейбол / С.В. Кічук. – Тернопіль : ТНПУ, 2004. – 59 с.
3. Козак Є.П. Підвищення спортивної майстерності з волейболу студентів ВНЗ: методичні розробки / Є.П. Козак, П.Д. Дробний. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2004. – 64 с.
4. Козак Є.П. Підвищення спортивної майстерності з волейболу студентів ВНЗ: методичні розробки / Є.П. Козак, П.Д. Дробний. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2002. – 64 с.
5. Козак Є.П. Методика вдосконалення техніко-тактичних дій волейболістів: навчально-методичний посібник [для студентів вищих навчальних закладів, учителів фізичної культури та тренерів] / Є.П. Козак, М.В. Прозар. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2008. – 152 с.

План і організаційна структура лекції.

1. Класифікація прийомів техніки гри в нападі і захисті.
2. Аналіз основних прийомів техніки гри. Методика та засоби навчання основних прийомів техніки гри.

Зміст лекційного матеріалу:

1. Класифікація прийомів техніки гри в нападі і захисті.

Класифікація – це поділ однорідних прийомів і способів дій за класами на основі подібних ознак.

За цільовою ознакою організації дій техніку гри ділять на два розділи – техніку нападу і техніку захисту. В свою чергу, кожен з цих розділів

складається з двох груп: техніки переміщень і техніки володіння м'ячем (техніки протидій).

Кожна група ділиться на ряд технічних прийомів: в техніці переміщень виділяють стартові (висока, середня та низька), переміщення кроком, подвійним кроком, схресним кроком, бігом, стрибком, падіння; в техніці нападу – три: подача, передача, нападаючий удар; в техніці захисту – два: прийоми та блокування.

Сійки і переміщення. Основне завдання сійок – набуття максимальної готовності до переміщення. Головна ціль переміщень – вибір місця для виконання технічних прийомів. Техніка переміщень включає стартові сійки і різні способи переміщень. Виділяють три типи стартових сійок: сійка (одну ногу виставляють вперед), основна (ноги розміщені паралельно на відстані 20-30 см.), несійка (ноги розміщені аналогічно основній сійці, він стоїть або на пальцях, або на стопах, але вага тіла розміщена на передній 1/3 стоп).

Техніка гри в нападі.

Подача – технічний прийом, за допомогою якого м'яч вводять у гру. Існують декілька способів подачі: нижня пряма, нижня бокова, верхня пряма силова, верхня бокова силова, верхня пряма плануюча, верхня бокова плануюча, верхня пряма подача в стрибку, верхня пряма плануюча в стрибку. Передача (при тактичній реалізації як друга передача) – технічний прийом, за допомогою якого м'яч направляють вище верхнього краю сітки для виконання нападаючого удару.

Розрізняють такі способи передачі: двома руками в опорі, двома руками в стрибку, однією рукою в стрибку, двома руками з падінням назад з перекатом на спині (стегно і спина).

За напрямом (відносно гравця, який виконує передачу) передачі бувають: вперед, над собою, назад. По довжині: довгі – через зону, середні – із зони в зону, короткі – в одній зоні. По висоті траєкторії: високі – більше як 2 метри, середні – до двох метрів, низькі – до двох метрів.

Техніка гри в захисті

Специфічними є стійки і вихідні положення для прийому подач, блокування, прийому м'яча після нападаючого удару і м'яча, що відскочив від блоку, переміщення схресним кроком і стрибки під час блокування, падіння в момент прийому м'яча.

Прийом подачі – це технічний прийом захисту, що дозволяє залишити м'яч в грі після нападаючих дій противника. Він здійснюється трьома способами: двома руками з низу, двома руками зверху; однією або двома руками з низу, в падінні з перекатом на руки, груди, живіт; однією рукою в падінні на бік-стегно.

Блокування – це технічний прийом гри, який застосовують для протидії атакуючим ударам противника. Це самий ефективний прийом захисту і один із самих складних прийомів гри. Блокування може використовуватись: індивідуальне або двома-трьома гравцями – групове, з місця і після переміщення приставними кроками та бігом.

Нападаючий удар – технічний прийом атаки, який заключається в перебивання м'яча однією рукою на сторону суперника вище верхнього краю сітки. За напрямом атаки нападаючі удари бувають: удари по ходу – коли напрям польоту м'яча відповідає напрямку розбігу гравця; удар з переводом кисті або поворотом тулуба, якщо дані параметри не співпадають. За швидкістю польоту м'яча нападаючі удари розрізняють на силові (швидкісні), кистьові (прискорені), обманні (повільні). За технікою виконання атакуючі удари діляться на прямі (лицем до сітки) і бокові (боком до сітки).

Помилки, що зустрічаються при виконанні стійок і переміщень

1. Згинання ніг в колінних суглобах не відповідає прийнятій стійці. Наприклад, в середній стійці ноги дуже зігнуті або гравець стоїть на прямих ногах, у нього надмірно нахилено тулуб, руки опущені вниз. Для усунення цих помилок слід запропонувати волейболістам прийняти наступне положення: ноги на ширині плечей, одна на півстопа попереду, зігнуті так, щоб колінні суглоби були в одній площині з носками ніг. Потім слід зігнути тулуб, грона випрямлених рук розташувати на колінах, погляд направити вперед, спина

пряма. Залишаючись в цьому положенні, необхідно зігнути руки і розташувати їх перед тулубом — це і є положення середньої стійки.

Багатократне прийняття положення середньої стійки за допомогою рекомендованого способу дозволить усунути вказані помилки. Потім слід запропонувати волейболісту з положення середньої стійки поставити ноги ширше, більше зігнути їх в колінних суглобах, трохи нахилити тулуб вперед

— це положення низької стійки. І, навпаки, з положення середньої стійки поставити ноги повужче, злегка випрямити ноги і тулуб — це положення високої стійки.

Невчасне переміщення. Волейболіст запізнюється або виходить раніше до сітки при виконанні нападаючого удару, поволі переміщається і не встигає прийняти м'яч після атаки суперника. Для усунення цих помилок рекомендується виконати наступні вправи.

Вправи. 1. Підкинути м'яч вперед-вгору на 6 м, переміститися вперед і зловити його.

2. Те ж, але після кидка сісти.

3. У парах. Стоячи на протилежних бічних лініях, м'яч в руках у кожного, гравці одночасно підкидають м'ячі вгору на 5 м, потім біжать до протилежної бічної лінії і ловлять м'яч, підкинутий партнером.

4. Те ж, але гравці після кидка м'яча виконують перекид вперед, потім біжать і ловлять м'яч.

5. У трійках. Один волейболіст з м'ячем стоїть в зоні 3, другий — на лінії нападу в зоні 4, третій — на лінії нападу в зоні 2. Із зони 3 гравець накидає м'яч або в зону 4, або в зону 2 на 1 —1,5 м вище сітки. Гравець, в чю зону летить м'яч, вибігає до сітки, стрибає і ловить його над сіткою (сітку не зачіпати, середню лінію не переступати).

Нераціональний спосіб переміщення. Волейболіст переміщається для блокування схресним кроком, намагається дістати м'яч, що відлітає за межі майданчика, рухаючись спиною вперед.

Вправи. 1. По сигналу виконуються переміщення приставним кроків ліворуч, праворуч.

2. Стоячи в зоні 3 у сітки, гравець переміщається приставними кроками в зони 4 і 2.

3. У трійках. Один гравець в зоні 4 з м'ячем, інший — в зоні 2, третій в зоні 3 з протилежної сторони сітки готовий виконати блокування. Волейболіст зони 4 або 2 накидає м'яч на 1,5 м вище за сітку на трос. Гравець зони 3 переміщається приставними кроками і прагне торкнутися м'яча долонями над сіткою (руки можна переносити за сітку).

4. У парах. Один спортсмен з м'ячем стоїть в зоні 3 спиною до сітки, інший — в зоні 6 лицем до сітки. Із зони 3 гравець кидає м'яч за лицьову лінію на 5—6 м, гравець зони 6 повертається навколо, біжить обличчям вперед і ловить м'яч прямими руками перед собою.

5. Те ж, але гравець зони 6 двома руками знизу перебиває м'яч за голову, посилаючи його в майданчик.

6. Нестійке положення перед виконанням технічного прийому. Волейболіст приймає м'яч двома руками зверху або знизу в русі.

Вправи. 1. У парах. Один гравець накидає м'яч на 2 м правіше або лівіше партнера, не докидає до нього або перекидає. Партнер швидко переміщається до місця падіння м'яча і до торкання з ним повинен встигнути зупинитися, прийняти початкове положення, а потім зловити м'яч.

2. Те ж, що і у впр. 1, але, зловивши м'яч, гравець кидає його вперед-вгору, імітуючи передачу.

3. Те ж, що і у впр. 2, але м'яч накидається на 3 м (праворуч, ліворуч, вперед, назад) від гравця.

Помилки, що зустрічаються при виконанні передач м'яча двома руками зверху

1. Несвоєчасний вихід до м'яча. Гравець переміщається повільно убік, вперед або назад і, не встигнувши прийняти м'яч біля обличчя, витягає до нього руки. Неправильне розташування рук на м'ячі може супроводжуватися

кидком або захопленням м'яча.

Вправи. 1. Гравці розташовуються в колону в зоні 5. Водящі розташовуються з м'ячем в зонах 4, 3 і 2 за сіткою. Той, що водить із зони 2 перекидає м'яч через сітку, до якого вибігає гравець з колони, і передачею посилає м'яч назад. Потім він переміщається приставними кроками управо в зону 3 назустріч м'ячу, накинутому тим, що водить через сітку із зони 3, перебиває м'яч через сітку, переміщається далі в зону 2 і знову перебиває м'яч через сітку, адресований йому на вихід із зони 4, а потім переміщається в кінець колони.

2. Те ж, що і впр. 1, але гравці вишикувані в колону в зоні 1. Переміщення до накинутих м'ячів виконується приставними кроками лівим боком вперед.

3. Гравці вишикувані в шеренгу на лінії нападу лицем до сітки. Викладач з м'ячем розташовується в зоні 3 і по черзі накидає м'яч за голову того, що займається. Той переміщається назад, приймає початкове положення і на рівні голови передає м'яч в зону 3.

II. Неправильне початкове положення перед прийомом м'яча і передачею. Волейболіст приймає м'яч не біля обличчя, а витягає до нього руки. Перед прийомом положення гравця нестійке — передача виконується вперед, а гравець після переміщення продовжує просуватися убік. У момент прийому гравець стоїть на прямих ногах.

Вправи. 1. Один гравець кидає м'яч через сітку в сторони, а інший, знаходячись в середній стійці в зоні 6, швидко переміщається до місця падіння м'яча і повинен до торкання руками м'яча прийняти початкове положення, підставити долоні обох рук під м'яч на рівні обличчя.

2. Те ж, що і у впр. 1, але гравець після виходу під м'яч виконує передачу в зону 3.

3. Передача м'яча у тренажера «Падаючий м'яч». Звернути увагу тих, що займаються на необхідність прийому м'яча в положенні, коли ноги зігнуті. Розгинаючи ноги, тулуб і руки, виконати передачу вперед-вгору.

III. Несиметричне положення кистей на м'ячі. Великі пальці рук направлені вперед. Лікті відведені в сторони або опущені вниз.

Вправи. 1. Гравець розташовує кисті рук на м'ячі так, щоб вказівні і великі пальці обох рук утворили на тильній стороні м'яча трикутник (мал. 6). Великі пальці рук повинні бути звернені до обличчя. При цьому слід вказати волейболісту, що якщо положення трикутника порушене — вказівні пальці розведені, — то лікті опускаються вниз. Якщо ж широко розведені великі пальці рук, то лікті підняті і направлені в сторони, що є помилкою.

2. Те ж, що і у впр. 1, але після правильного розташування кистей на м'ячі руки випрямляються, м'яч виштовхується вперед-вгору. У момент кидка кисті не слід розвертати усередину.

IV. М'яч приймається на рівні грудей або над головою. Відсутня фаза амортизації при зіткненні м'яча з пальцями рук. М'яч приймається на перенапружені або розслаблені пальці. Кисті не супроводжують м'яч. Відсутня узгодженість в рухах рук, тулуба, ніг.

Вправи. 1. Гравець розташовується перед тренажером «Падаючий м'яч» так, щоб, знаходячись в початковому положенні (мал. 5, 4), м'яч знаходився на кистях рук, які розташовані на рівні обличчя. Направляючи м'яч вгору-вперед, гравець одночасно розгинає ноги, тулуб і руки. Розгинаючи руки, гравець супроводжує м'яч кистями.

2. З початкового положення гравець, розгинаючи ноги, тулуб і руки, зустрічним рухом кистей ударяє по м'ячу (який закріплений в тренажері), торкаючись до нього фалангами пальців. Кисті злегка напружені. Жорсткого, явно помітного удару пальцями рук не повинно бути. Пальці, стикаючись з м'ячем, на якусь мить розгинаються (момент амортизації), а потім, трохи згинаючись, коротким рухом відбивають м'яч.

3. Перед виконанням вправи гравець закріплює тренажер «Сигнал» на правій руці. Накладка з отворами одягається на вказівний і середній пальці, а манжета з пристосуванням закріплюється на середині плеча так, щоб жилка тренажера при випрямленій руці і зігнутій кисті була натягнута. Гравець

розташовується біля стіни в 1 м від неї. Багаторазове виконання передачі в стіну повинне супроводжуватися повним випрямленням рук і незначним згинанням кистей. При цьому повинен пролунати сигнал тренажера. Якщо руки в ліктьових суглобах не випрямлені або кисті не супроводжують м'яч, то сигнал не послідує.

4. Гравець підкидає м'яч над собою на висоту до 1 м, згинає ноги і зустрічним рухом (розгинаючи ноги, тулуб і руки) кистями відбиває його, посилаючи вперед-вгору.

5. У парах. Один волейболіст точно накидає м'яч, а інший передачею двома руками зверху направляє м'яч назад партнеру.

6. Передача м'яча на відстані 4 м.

Передача м'яча має своє смислове завдання, структуру руху, особливості виконання і в процесі гри служить засобом досягнення певної мети. У зв'язку з цим дослідження рухового складу «другої передачі» м'яча, проведені О. П. Топишевим, представляють певний інтерес. Ним встановлено, що до складу «другої передачі» м'яча входять:

1) стартова фаза, тобто попередня готовність гравця до виконання прийому. У цій фазі гравець оцінює ігрову ситуацію, в ній закладається програма подальших дій на основі цієї оцінки;

2) підготовча фаза — безпосередня підготовка до виконання основного завдання технічного прийому (передачі м'яча) шляхом вибору місця зустрічі з м'ячем і переміщення на це місце;

3) робоча фаза — реалізація смислового завдання прийому (виконання передачі ударним рухом);

4) завершальна фаза — дії, що завершують виконання прийому і перехід до нових дій.

У числі перерахованих фаз основними є підготовча і робоча. Виходячи з даних дослідження, О. П. Топишев розробив метод навчання і вдосконалення «другої передачі» м'яча, названий фазним методом. Його відмінність від традиційного навчання як варіанту розчленованого методу полягає в тому, що

навчання і вдосконалення передачі м'яча проводиться строго по фазах. При цьому стабілізується робоча фаза, яка за рахунок підготовчої фази адаптується до дії збиваючих чинників. В результаті цього процесу ефективність навчання і вдосконалення стає на 17,1 % більше, ніж при загальноприйнятій методиці.

Помилки, що зустрічаються при виконанні передачі м'яча двома руками знизу

I. Несвоєчасний вихід до м'яча. Гравець переміщається повільно і в результаті не дотягується до м'яча або, коли м'яч летить збоку від волейболіста — він виставляє руки в сторони.

Вправи. 1. У парах на відстані 6 м. Один гравець недокидає м'яч на 1,5—2 м або кидає убік, інший швидко переміщається під м'яч і ловить його прямими руками попереду-внизу, задалегідь прийнявши початкове положення.

2. Те ж, що і у впр. 1, але гравець після виходу до м'яча підбиває його.

II. Неправильне положення рук: розташовані несиметрично; передпліччя не супинировані і недостатньо зведені; руки зігнуті в ліктьових суглобах.

Вправи. 1. Знаходячись в початковому положенні, гравець виставляє прямі руки вперед-вниз. Одна кисть накладається на іншу. Наблизивши лікті один до одного, спортсмен супінірує передпліччя. З цього положення, розгинаючи ноги і тулуб, виводить прямі руки вгору до рівня плечей. Вправа виконується багато разів.

2. Один гравець тримає м'яч на висоті 1 м від підлоги, інший з початкового положення, розгинаючи ноги і тулуб, проводить удар нижньою частиною предпліч знизу по м'ячу (імітуючи передачі двома руками знизу).

3. У парах. Один з відстані 4 м по середній траєкторії накидає м'яч, інший з середньої стійки приймає початкове положення і ударом знизу повертає м'яч партнеру.

III. Невідповідність швидкості руху рук зустрічній швидкості польоту м'яча. Гравець при незначній швидкості польоту м'яча підставляє руки без зустрічного руху вперед-вгору — м'яч не долітає до партнера. Або, навпаки,

м'яч летить з великою швидкістю, а гравець активним зустрічним рухом підставляє руки — м'яч, відскочивши, летить далеко за межі майданчика.

Вправи. 1. У парах, на відстані 4 м. Один гравець накидає м'яч по середній траєкторії, а інший підбиває його знизу, надаючи м'ячу поступальну ходу настільки, щоб він точно опустився біля партнера.

2. У трійках. Один волейболіст стоїть на лінії нападу, інший — у середині зони 6, третій — біля сітки. З лінії нападу м'яч накидається в зону 6, а звідти гравець активним стрічним рухом двома руками знизу передає м'яч до сітки.

3. Те ж, що і у впр. 2, але м'яч перебивається через сітку.

4. У парах, на відстані 5 м. Один гравець несильним ударом посилає м'яч, а інший, підставляючи руки, без активного зустрічного руху підбиває м'яч, направляючи точно на партнера.

5. Те ж, що і у впр. 4, але гравець посилає м'яч з більшою швидкістю. Партнер, приймаючи м'яч, більше згинає ноги і трохи випрямляє тулуб. Руки, амортизуючи удар, зміщуються назад-вниз, тим самим погашаючи зустрічну швидкість. М'яч направляється гравцю, що проводить удар.

Помилки, що зустрічаються при виконанні верхніх подач

I. Неправильне початкове положення. Гравець тримає м'яч не на рівні грудей, а внизу. Це заважає точності підкидання м'яча.

Вправи. 1. Багаторазове прийняття початкових положень — м'яч в зігнутих руках перед тулубом, ноги на ширині плечей, одна нога на півстопа попереду. Тулуб або трохи нахилений вперед, або випрямлений (залежно від способу подачі).

2. Прийняття початкових положень з подальшим замахом руки, що б'є, і підкиданням м'яча.

II. Неточне підкидання м'яча. Гравець накидає м'яч не перед собою вертикально вгору, а убік, вперед, за голову. В результаті рука, що б'є, не попадає точно по центру м'яча — м'яч летить убік, вгору, вниз.

Вправи. 1. З початкового положення підкидається м'яч в корзину тренажера. Якщо такого не має, то волейболісту необхідно підкидати м'яч так, щоб він падав в місце перетину двох ліній, проведених від носків лівої і правої ніг.

2. З початкового положення проводиться замах рукою, що б'є, а потім підкидається м'яч так, щоб він потрапив у встановлений орієнтир.

III. Недостатній або надмірний замах рукою для удару. Удар по м'ячу виконаний рукою, зігнутою в ліктьовому суглобі. Кисть руки, що б'є, дуже розслаблена або напружена. Відсутній рух кистю, що захльостує, при подачі м'яча з обертанням. Гравець спізнюється або раніше виносить руку для удару по м'ячу — в результаті він потрапляє по м'ячу то передпліччям, то пальцями. Удар по м'ячу рукою, зігнутою в ліктьовому суглобі, призводить до того, що кисть не захльостує м'яч і сильної подачі не вийде.

Вправи. 1. Гравець розташовується біля тренажера або м'яча, підвішеного на мотузку так, щоб він знаходився перед тулубом на висоті випрямленої руки. Волейболіст багато разів виконує удар по м'ячу, направляючи його вперед-вгору.

2. Гравець імітує підкидання м'яча, а потім виконує удар по м'ячу, закріпленому в утримувачі тренажера або підвішеному на мотузку.

IV. При замаху тяжкість тіла не переноситься на ногу, що стоїть ззаду, а при ударі — на ногу, що стоїть попереду; у момент удару не розвертаються плечі. Волейболіст подає м'яч, не переносючи тяжкість тіла спочатку на ногу, що стоїть ззаду, а потім на ногу, що стоїть попереду, - в результаті не створюється зручного положення для нанесення удару і в цьому випадку удар по м'ячу здійснюється тільки за рахунок зусилля руки, що б'є, без включення тулуба. Не розвертаючи плечі при ударі, гравець знижує його силу і кут обстрілу майданчика суперника.

Вправи. 1. З початкового положення гравець відводить руку, що б'є, для замаху і переносить тяжкість тіла на ногу, що стоїть ззаду.

2. Те ж, що і у впр. 1, але волейболіст, підкинувши м'яч, переносить тяжкість тіла на ногу, що стоїть попереду, і виконує удар по м'ячу.

3. Те ж, що і у впр. 2, але увага гравця звертається на необхідність незначного розвороту плечей так, щоб грудьми розвернутись до сітки.

Помилки, що зустрічаються при прийомі подачі

1. Гравець, що приймає подачу, розташовується надмірно близько до сітки або до лицьової лінії. Якщо волейболіст стоїть близько до сітки, то при виконанні суперником сильної подачі, він не встигне відтягнутися назад. І, навпаки, якщо він стоїть ближче до лицьової лінії, то може не встигнути до прийому націленої подачі в ближню частину майданчика.

Вправи. 1. Гравець розташовується на майданчику в середній стійці так, щоб лінія, умовно проведена від верхнього краю сітки до лицьової лінії, проходила через його груди.

2. Гравець розташовується на майданчику так, як йому рекомендовано у впр. 1. Партнер, стоячи з м'ячем за лицьовою лінією протилежного майданчика, імітує подачі різними способами. Якщо імітується нижня пряма подача, то гравець робить крок вперед, якщо верхня бічна, то крок назад і т.д. Гравець навчається приймати правильне положення перед прийомом подачі залежно від способу її виконання.

3. Те ж, що і у впр. 2, але партнер не імітує подачу, а подає м'яч в зону, вказану викладачем.

II. Запізніла реакція на поданий м'яч. Невчасний вихід до м'яча, що летить. Волейболіст не зреагував на дії подаючого гравця, трохи затримався на опорі і в результаті запізнився вийти під м'яч і зайняти стійке положення.

Вправи. 1. Гравці в парах розташовуються на протилежних бічних лініях майданчика. Один імітує подачу, а інший до торкання партнером м'яча у відповідь на його дії приймає стійку готовності.

2. Гравці стоять на відстані 10—12 м один від одного. Один виконує подачу і точно посилає м'яч на партнера. Останній повинен своєчасно прийняти стійку готовності, переміститися і зайняти початкове положення до торкання м'яча.

3. Те ж, що і у впр. 2, але через сітку.

III. Несвоєчасний вибір способу прийому подачі. Волейболіст в останню мить вирішує, яким способом (зверху або знизу) приймати м'яч, що знижує якість прийому і точність передачі м'яча до сітки.

Вправи. 1. Гравці в парах розташовуються на протилежних бічних лініях майданчика. Один за різними траєкторіями і з різною швидкістю направляє м'яч на іншого, який повинен вийти назустріч м'ячу, зайняти початкове положення і прийняти м'яч або зверху або знизу двома руками. Спосіб прийому обирається довільно залежно від ситуації.

2. Те ж, що і у впр. 1, але один гравець приймає м'ячі, що по черзі посилаються йому різними способами, від двох партнерів.

IV. Зустрічний рух рук до м'яча виконаний без урахування швидкості і траєкторії польоту м'яча. М'яч, прийнятий після подачі, не доведений до розводящого гравця. Це є наслідком того, що волейболіст при прийомі м'яча, що летить з великою швидкістю, зустрічає його активним рухом рук — м'яч відскакує далеко за межі майданчика. І, навпаки, при прийомі м'яча, що летить за високою траєкторією, гравець підставляє руки під м'яч без активного зустрічного руху рук — м'яч не долітає до розводящого гравця.

Вправи. 1. У трійках. Двоє гравців стоять на протилежних бічних лініях майданчика, третій — між ними, трохи осторонь. Один з лінії подає м'яч на іншого, а той, прийнявши м'яч, направляє третьому.

2. Те ж, що і у впр. 1, але двоє стоять з протилежних сторін сітки в 6 м від неї, третій — в зоні 3. Один подає м'яч, другий приймає подачу і повинен довести м'яч в зону 3.

3. Те ж, що і у впр. 2, але гравець, що виконує подачу, стоїть за лицьовою лінією.

Помилки, які зустрічаються при виконанні нападаючого удару

1. Несвоєчасний і неточний розбіг. Волейболіст не погоджує свій розбіг з швидкістю і траєкторією польоту м'яча і тому вибігає до сітки передчасно або запізнюється. Спортсмен забігає під м'яч або не добігає до нього — в результаті стрибає і б'є по м'ячу або над собою, чи за головою, або не

дотягується до м'яча.

Вправи. 1. У парах. Один гравець розташовується з м'ячем біля сітки, інший знаходиться в трьох метрах від неї. Гравець, що стоїть біля сітки, багато разів підкидає м'яч двома руками від низу до верху на 1 м вище за сітку. Волейболіст, що виконує удар, повинен почати розгін в той момент, коли руки партнера з м'ячем пройшли рівень плечей; виконавши розгін, він стрибає і б'є по м'ячу. Якщо нападаючий почав розгін по встановленому сигналу і забіг під м'яч, то наступного разу він повинен почати розгін, коли руки партнера вже пройшли рівень плечей. Якщо ж нападаючий запізнився з виходом до м'яча, то черговий розгін він почне, коли руки партнера з м'ячем ще не дійшли до рівня плечей. Таким чином гравець підбирає для себе оптимальний розгін.

2. Те ж, що і у впр. 1, але з передачі, виконаної партнером на 1 м вище за сітку; сигналом до початку розгону для нападаючого буде торкання партнером м'яча.

П. Відсутність стопорного кроку при і вистрибуваності на опорі. Волейболіст після стрибка «вилітає» вперед і торкається сітки. Нога (ноги) недостатньо виставляється вперед перед постановкою на опорі.

Вправи. 1. Виконуючи розгін, настрибнути однією ногою на іншу з приставлянням її або на дві ноги одночасно, виставлені перед тулубом, так, щоб повністю погасити просування вперед.

2. Те ж, що і у впр. 1, але після постановки ніг на опорі вистрибнути вгору без значного просування вперед.

3. Те ж, що і у впр. 2, але в стрибку виконати імітацію нападаючого удару.

Ш. Недостатньо енергійний мах руками перед стрибком. Гравець вистрибує не на максимальну висоту. В цьому випадку за рахунок махового руху руками полегшується навантаження на ноги і при активному їх розгинанні стрибок буде вищий.

Вправи. 1. Стоячи на опорі як при стартовому положенні плавця (ноги зігнуті, тулуб нахилений вперед, руки відведені назад), волейболіст енергійним

махом руками вперед-вгору з подальшим відштовхуванням від опори вистрибує вгору.

2. Зістрибуючи з гімнастичної лави, прийняти на опорі стартове положення плавця і негайно, активно змахнувши руками, вистрибнути вгору.

3. Після розгону прийти на опору і зайняти стартове положення плавця, після чого активно змахнути руками і вистрибнути вгору. Звернути увагу волейболіста на негайне відштовхування від опори після маху руками, на активне розгинання тулуба, а також на ривок плечима і головою вгору.

IV. Удар по м'ячу виконується над або за головою, рука у момент удару зігнута в ліктьовому суглобі, кисть не накриває м'яч зверху, рука після удару не опускається вниз. В результаті знижується сила удару і м'яч часто летить за межі майданчика. Гравець ударяє рукою по сітці — це відбувається за рахунок близького відштовхування біля сітки.

Вправи. 1. Початкове положення — ноги на ширині плечей, ліва рука випрямлена вперед-вгору. Кистю правої руки гравець ударяє по долоні лівої, права рука після удару без затримки опускається вниз.

2. Гравці в парах на відстані 6 м один від одного по черзі виконують удари правою рукою по м'ячу, лежачому на долоні лівої руки, виставленої вперед-вгору, направляючи м'яч в підлогу з відскоком партнеру. Слід звернути увагу спортсменів на необхідність виконання удару саме прямою рукою з подальшим опусканням її вниз.

3. Верхній трос волейбольної сітки закріплюється до верхнього крюка однієї стійки і до нижнього — іншої.

Волейболісти, стоячи на підлозі, розміщуються напівбоком, лівим плечем до сітки (для правші) в 60—70 см від неї так, щоб верхній трос був на рівні голови. М'яч на долоні лівої руки виставляється над сіткою. Ударом правої руки м'яч перебивається через сітку. Кисть рухом, що захльостує, накриває м'яч. Права рука після удару без затримки опускається вниз; сітку не зачіпати.

4. Те ж, що і у впр. 3, але гравець лівою рукою підкидає м'яч, а правою перебиває його через сітку. Волейболістам при виконанні нападаючого

удару можуть підніматися на носки (мал. 18, 2).

5. Тренажер закріплюється на сітці так, щоб м'яч був вищий за неї на 20 см і винесений на 10 см (мал. 19). Гравець, знаходячись в 1 м від сітки, виконує наскок на дві ноги під кутом 45° до неї і, вистрибнувши вгору, вибиває м'яч з тренажера. Кисть рухом, що захльостує, накриває м'яч. Права рука після нападаючого удару без затримки опускається вниз; сітку не зачіпати.

6. Те ж, що і у впр. 5, але нападаючий удар виконується після розгону в 2—3 кроки під кутом 45° до сітки.

Помилки, які зустрічаються при виконанні блокування

1. Відсутність стопорного кроку перед виконанням стрибка блокуючий зачіпає сітку або при переміщенні убік стикається з партнером. Це пов'язано з тим, що гравець після переміщення перед стрибком вгору не зупиняється за рахунок виставляння ноги (ніг) вперед або у бік руху, а продовжує переміщатися.

Вправи.

1. Блокуючий з початкового положення різко виставляє ліву ногу вперед на п'яту, приставляючи праву, і, активно змахнувши руками, вистрибує вгору. Виставляючи ліву ногу вперед на опору з п'яти, гравець загальмовує можливе просування вперед після вистрибування.

2. Гравець переміщається приставними кроками праворуч біля сітки. Перед виконанням стрибка він виставляє праву ногу на крок вперед- праворуч, загальмовувавши тим самим подальше просування убік, приставляє ліву ногу і стрибає вгору.

3. Те ж, що і у впр. 2, але гравець переміщається ліворуч і виставляє для стопора ліву ногу.

II. Неправильний вибір місця для відштовхування при виконанні стрибка. Несвоєчасний стрибок (рано чи пізно), внаслідок чого пропускається удар. Гравець стрибає в стороні від місця виконання нападаючого удару і не дістає руками до м'яча.

Вправи.

1. Гравці в парах розташовуються на протилежних сторонах сітки. Вистрибнувши вгору і торкнувшись долоней партера над сіткою, гравці стараються, долаючи опір, перенести кисті через сітку. Стрибок повинен виконуватися одночасно.

2. Гравці в парах розташовуються на протилежних сторонах сітки. Знаходячись в стійці готовності, один переміщається ліворуч або праворуч, стрибає і імітує блок біля сітки, інший копіює його дії, стараючись долонями торкнутися його рук над сіткою.

3. Гравці в парах розташовуються на протилежних сторонах сітки. Один прагне перекинути м'яч через сітку декілька лівіше або правіше від блокуючого, який після переміщення убік ставить блок і перегороджує шлях м'ячу на свою сторону.

4. 2—4 гравці з м'ячами розташовуються уздовж сітки з одного боку (на відстані 1,5—2 м один від одного). Решта спортсменів вишикувана в колону з протилежної сторони сітки в зоні 4. Гравці з м'ячами по черзі накидають їх на верхній трос, а блокуючі з колони повинні встигнути переміститися, виплигнути напроти м'яча і накрити його руками зверху.

5. Те ж, що і у впр. 4, але колона розташовується в зоні 2, а волейболісти переміщаються уздовж сітки лівим боком вперед.

6. Гравці в парах розташовуються на протилежних сторонах сітки. Один підкидає м'яч на різну висоту для нападаючого удару, стрибає і б'є по ньому. Інший повинен точно визначити місце, час відштовхування і поставити блок.

III. Блокуючий, здійснюючи стрибок, у момент маху руками зачіпає сітку. Гравець після постановки блоку опускає прямі руки вниз і зачіпає сітку. Ці помилки виникають в результаті того, що волейболіст стрибає близько до сітки, при стрибку виконує мах прямими руками, не проносить їх в зігнутому положенні перед тулубом.

Вправи.

1. М'яч закріплений в тренажері на необхідній висоті. Гравець розташовується в 0,5 м від сітки напроти тренажера, руки перед тулубом. Волейболіст згинає ноги, виконує мах руками, зігнутими в ліктьових суглобах, проносить їх перед тулубом і стрибає вгору. У найвищій точці стрибка гравець виштовхує м'яч з тренажера і опускає руки перед тулубом вниз.

2. Гравці в парах розташовуються на протилежних сторонах сітки. Один накидає м'яч на трос, а інший блокує. Слід звернути увагу спортсменів на необхідність винесення зігнутих рук перед тулубом до постановки блоку і опускання після нього.

3. Блокуючий розташовується в зоні 3. Нападаючі удари по черзі виконуються на стику зон 3—4 і 3—2. Блокуючий повинен встигнути переміститися, поставити блок, не зачіпаючи руками сітку.

2. Аналіз основних прийомів техніки гри. Аналіз техніки подачі м'яча зверху і знизу у волейболі і методика навчання.

Подачею волейболіст вводить м'яч у гру. Можна ввести м'яч у гру так, що суперник його легко прийме, але можна і ускладнити супернику прийом подачі і подальший розвиток атаки. Багато волейболістів, що вибрали найефективніший спосіб подачі і тактично правильно її реалізували, зразу виграють очко.

Подачі діляться на:

- нижню пряму і бокову;
- верхню пряму і бокову (з обертами) або силову;
- верхню пряму і бокову (без обертів) або плануючу;
- атакуючу в стрибку.

Розглянемо техніку виконання верхньої прямої подачі. Перед виконанням верхньої прямої подачі (з обертами) волейболіст приймає наступне вихідне положення: стоячи лицем до сітки, ноги на ширині плеч, ліва нога попереду (для правші), м'яч в зігнутих руках на рівні грудей, ліва рука знизу, погляд спрямований на майданчик противника.

Права рука, згинаючись в ліктьовому суглобі, відводиться назад, лікоть спрямований вперед-вверх. Вага тіла переноситься на праву ногу, тулуб злегка прогинається, погляд переводиться на м'яч. Рухом лівої руки, вверху гравець підкидає м'яч перед собою на 0,5 – 0,8 м вище голови. Випрямляючи опорну ногу і тулуб (вагу тіла переноситься на ногу, яка стоїть попереду), волейболіст розгинає праву руку і виконує удар по м'ячу (кінцівка трохи напружена і накриває м'яч), ліва рука опускається вниз. Після удару, кінцівка, проводжаючи м'яч, згинається, рука опускається і тулуб нахилиється вперед.

Методика навчання.

У підводящих вправах волейболісти найчастіше закріплюють ударний рух і вдосконалюють спеціальні якості. До таких вправ відносяться застосування допоміжної апаратури (“м'яч в тримачі”), удари в стінку, в сітку і т.д. Ці вправи дозволяють сконцентрувати увагу на техніці прийому загалом, на узгодженості рухів ніг, тулуба і рук.

Спеціальні вправи використовують в такій послідовності:

1. Подача м'яча без сітки на партнера (в шеренгах).
2. Подача м'яча через сітку зі зменшеної відстані.
3. Подача м'яча із-за лицевої лінії в певному напрямку (по лінії, по діагоналі).
4. Те ж саме, але з місця подачі (з правого боку, лівого боку, з середини) в певну зону.
5. Послідовне виконання декількох подач у різні зони.

По цій же схемі вивчають і решту способів: верхня пряма і верхня бокова подача, плануюча і в стрибку. рекомендується знати всі види подач, але однією або двома володіти досконало. Вибрану подачу гравець повинен направити в любую зону, любим способом (збільшуючи, зменшуючи траєкторію, з обертами і без обертів і т.д.).

Верхню пряму подачу вивчають розчленованим методом у вправах, спрямованих на опанування складовими частинами руху. На рахунок “раз” – рухом тіла вскинути руку в положення замаху (перевірити положення), на

рахунок “два” – підкидання м'яча, на рахунок “три” – з розгинанням ноги, що стоїть позаду і ривком тазом назад виконати ударний рух. Злишня імітація руху подачі.

Для засвоєння ударного руху: випрямлена рука, що подає опущеною кистю впирається в кисті піднятих вверх рук партнера. Згинаючись в м'язостегнових суглобах (таз іде назад, а плечі і руки вперед), на кисті партнера. М'язи, які утримують плечовий суглоб напружені, лікоть руки, що подає не опускається. Важливо переконати учнів у тому, що ударний рух починають від тазостегнових суглобів, а не від плеча.

Аналіз техніки прийому м'яча двома руками знизу у волейболі і методика навчання.

Існує два способи прийому м'яча: зверху і знизу. Техніка прийому подач зверху заключається в наступному: волейболіст, вивчивши спосіб подачі суперника, приймає середню стійку – ноги на ширині плечей, трохи зігнуті в колінних суглобах, одна на пів стопи попереду другої (гравцям, що стоять в зонах 4 і 5, перед прийомом подачі рекомендується займати стійке положення – ліва нога висунута трохи вперед, в зонах 2 і 1 права нога висунута вперед), тулуб трохи нахилено вперед, руки зігнуті в ліктях, погляд спрямований на гравця, що подає.

При прийомі м'яча двома руками знизу в вихідному положенні ноги волейболіста зігнуті в колінах і підошво-гомількових суглобах, тулуб трохи нахилений вперед. руки випрямлені і направлені вперед – вниз, передпліччя супіновані. М'яч приймається на передпліччя, ближче до кінцівок, ноги і тулуб випрямляються. Зі збільшенням швидкості лету м'яча зустрічний рух рук сповільнюється.

Методика навчання.

Спочатку увагу гравців концентрують на постійному положенні рук і їх роботі під час передачі. Для цього вибирають найзручніше положення, яке в подальшому бажано закріпити і не змінювати, так як при зміні положень

незначне перевищення одного передпліччя над іншим змінює напрямок польоту м'яча.

Спочатку дають різні імітаційні вправи, в яких уточнюють положення рук (накладання однієї долоні на іншу), одночасний їх рух в плечових і ліктьових суглобах у поєднанні з активною роботою ніг.

Коли учні навчилися координувати рухи (рук, ніг, тулуба) можна переходити до вправ з м'ячем:

1. В парах лицем один до одного по довжині залу один накидає двома руками м'яч в зручне для прийому положення. Партнер повертає його нижньою передачею.

2. Удар м'ячем в підлогу. Партнер виконує переміщення і нижню передачу двома руками.

3. Індивідуальні вправи з м'ячем на місці і в русі.

4. Вправи з м'ячем біля решітки з мішенями.

5. Нижня подача на відстані 5-6 м. Партнер переміщується і виконує нижню передачу.

6. Те ж саме, але з власного накидання м'яча на висоту 4-5 м.

7. Те ж після верхньої подачі.

8. Після опанування передачею в спрощених умовах її поєднують з верхньою подачею через сітку.

Аналіз техніки передачі м'яча двома руками зверху у волейболі і методика навчання.

Якісний прийом і точна передача м'яча лежить в основі майстерності волейболістів.

Техніка передачі м'яча двома руками зверху заключається в наступному: волейболіст з середньої стійки (якщо м'яч летить не точно на нього) переміщується вбік, вперед або назад і до торкання руками м'яча займає вихідне положення. Руки волейболіста зігнуті в ліктях кінцівки в тильному згині знаходиться перед обличчям, пальці розведені, руки направлені вперед-вниз-

вбік. Ноги на ширині плеч, напівзігнуті – одна попереду іншої, тулуб трохи нахилений вперед.

В момент прийому м'яча пальці волейболіста торкаються м'яча, і амортизуючи, пом'якшують його поступальний рух. В результаті зустрічного руху рук (руки, тулуб і ноги розгинаються) м'ячу надається новий поступальний рух вперед-вверх. Руки розгинаються повністю, кінцівки супроводжують м'яч, подаючи йому певний напрямок. Виконавши передачу, гравець приймає положення високої стійки.

Методика навчання.

Навчання передачі м'яча починається в середній стійці на місці через серію підготовчих, підвідних і спеціальних вправ. Волейболісти повинні чітко уявляти правильну техніку верхньої передачі, вільно імітувати дії після невеликих переміщень вперед (назад). В цьому плані успішно використовуються набивні м'ячі і спеціальні прилади (підвісні м'ячі, тренажерні пристосування та інше), які дозволяють навчати гравців виходити під м'яч, фіксувати положення готовності і вдосконалювати структуру руху при передачі.

В подальшому вивчають складніші способи: передача в стрибку, передачі і в стрибку після імітації нападаючого удару, передача в падінні з перекатом на спину.

Вправи, що сприяють закріпленню техніко-тактичних навичок передачі м'яча. включають в себе індивідуальні, парні і групові вправи на місці і в русі.

Аналіз техніки прямого нападаючого удару у волейболі і методика навчання.

Нападаючий удар найскладніший технічний прийом, що вимагає від волейболіста проявлення швидкості реакції, спритності, сили і витривалості, тобто всебічної фізичної підготовки.

Самим поширеним способом атакуючих дій служить прямий нападний удар “по ходу”, коли напрямок лету м'яча після удару співпадає з напрямком розбігу волейболіста перед стрибком.

Техніка виконання прямого нападаючого удару “по ходу” заключається в наступному: волейболіст, знаходячись у високій стійці і визначивши напрямок і траєкторію лету м'яча, поступово збільшуючи швидкість розбігу, біжить до місця відштовхування для виконання нападаючого удару. Початок і швидкість розбігу волейболіста залежить від відстані, швидкості і траєкторії лету м'яча. При останньому кроці розбігу руки рухаються вниз-назад, волейболіст виставляє вперед праву ногу (для лівші) і ліву (для правші) (стопорний крок) і згинає ноги. Одноразовим махом руки вниз-вверх. Права рука, виконуючи замах, згинається в ліктьових суглобах, плече відводиться назад, тулуб прогинається, ліва рука знаходиться перед тулубом, ноги згинаються в колінних суглобах. В найвищій точці злету за рахунок розгинання тулуба і правої руки, що рухається назустріч м'ячу, виконується удар; кінцівка накриває м'яч, ліва рука опускається вниз. Права рука супроводжує м'яч (кінцівка згинається), опускається вниз, тулуб нахиляється вперед. Гравець приземляється на пальці напівзігнутих ніг.

Методика навчання.

Прямий нападаючий удар починають вивчати з вправ з тенісним м'ячем, в якому засвоюється поєднання стрибка і ударного руху метанням м'яча через сітку. Потім тренуються в ловлі м'яча із зустрічної передачі, де засвоюють своєчасність стрибка. Вправи виконують в парах спочатку без сітки, потім через сітку. Пасуючий гравець виконує верхню передачу з крутою траєкторією назустріч нападаючому, який розбігається, стрибає і ловить м'яч у верхній точці свого стрибка, після чого приземляється і виконує передачу своєму партнерові. В подальшому м'яч ловлять у вихідному для удару положенні, одночасно вивчають ударний рух в спрощених умовах, по нерухомому м'ячу, без стрибка, з використанням підвісних м'ячів, а також удари біля стінки.

Нападаючий удар із зустрічної передачі.

Потім приступають до вивчення прямого нападаючого удару після передачі вздовж сітки (передаючий стоїть з боку руки нападаючого, що б'є).

Передачу на удар виконують між гравцями, вона повинна бути середньою за висотою, приблизно півметра від сітки.

В подальшому, нападаючий удар виконують зі всіх номерів зони нападу після різних за висотою і напрямом передач.

Аналіз техніки одиночного блокування у волейболі і методика навчання.

Блокуванням називають першу протидію гравців нападному удару суперника безпосередньо біля сітки шляхом відбивання чи зменшення швидкості лету м'яча виставленими над сіткою долонями.

Індивідуальне блокування (одиночний блок) – це, коли в ньому бере участь один блокуючий. Коли блок організують два або три гравці – це подвійний або потрійний блок. Своєчасно і грамотно організований блок дозволяє команді відбити атаку суперника, виграти право на подачу чи очко.

Техніка індивідуального блокування заключається в наступному: Ноги на ширині плечей, трохи зігнуті в колінних суглобах, руки напівзігнуті перед тулубом – гравець слідкує за діями суперників. Як тільки гравець визначив передбачуване місце атаки, він або стрибає з місця, або зразу переміщується туди приставними або звичайними кроками і приймає вихідне положення – ноги згинаються до положення напівприсяду. Активним розгинанням ніг, випрямленням тулуба і різким маховим рухом рук трохи пізніше нападника (при передачі м'яча на удар середньою траєкторією) блокуючий гравець вистрибує вгору і, виносячи вгору перед грудьми зігнуті в ліктьових суглобах руки, випрямляє їх. Відстань між долонями не перевищує поперечного м'яча. Пальці паралельно підняті вгору-вперед рук широко розведені, кінцівки трохи напружені, розміщені над сіткою і перенесені на бік суперника. Блокуючий в стрибку контролює м'яч і одночасно слідкує за діями нападника. В момент постановки блоку тулуб трохи згинається в тазобедровому суглобі ноги випрямлені, м'яч накритий кінцівками.

Методика навчання.

Навчання блокуванню починається після опанування прямим нападаючим ударом і з оволодіння навичками стрибка для блокування з місця і в русі. Це виконується у вправах: гравці по чергово переміщуються вздовж сітки, виконуючи стрибок після приставного кроку ліворуч і праворуч; те ж саме після подвійного кроку.

Потім увага акцентується на умінні вибрати місце для стрибка. Для цього спочатку передача виконується майже вертикально вгору, і блокуючий розміщується проти м'яча, що опускається. Потім траєкторія змінюється до високо-далекої (м'яч опускається біля бокової лінії) і до низько-далекої. Ці вправи блокуючий виконує без нападаючого удару.

Паралельно з цим вивчається правильна постановка рук. В перших вправах виносить руку, імітуючи закривання напрямку нападаючого удару. Для вибору місця постановки рук блокуючого можна ставити на спеціальну лаву, щоб він виконував блокування без стрибка. Спочатку нападаючий удар виконується в завчасно обумовленому напрямку, щоб блокуючий зміг відчутти удар м'яча по руках (блоку). У цій вправі виправляються помилки в постановці рук. Потім блокуючий сам визначає той вірогідний напрямок переходу м'яча через сітку і закриває його постановкою блокування. Після цього блокування виконується загалом як з місця, так і після переміщення.

Вдосконалення техніки блокування необхідно поєднувати з нападаючими ударами і особливо з власного підкидання і з захисними діями на задній лінії. В цих вправах важливо повчити блокуючих спостерігати за діями нападаючого: за напрямком і швидкістю його розбігу, характером руху тулуба, руки і кисті. Момент відштовхування, обов'язково вибирати залежно від траєкторії польоту м'яча (в момент передбачуваного удару потрібно бути у верхній точці стрибка), а також від росту і висоти стрибка нападаючого (чим вищий нападаючий, тим раніше повинен стрибнути блокуючий).

Питання для самоконтролю.

1. Класифікація прийомів техніки гри в нападі і захисті.
2. Проаналізуйте техніку подачі м'яча зверху і знизу у волейболі і

методику навчання.

3. Проаналізуйте техніку прийому м'яча двома руками знизу у волейболі і методику навчання.
4. Проаналізуйте техніку передачі м'яча двома руками зверху у волейболі і методику навчання.
5. Проаналізуйте техніку прямого нападаючого удару у волейболі і методику навчання.
6. Проаналізуйте техніку техніки одиночного блокування у волейболі і методику навчання.

ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 3.

Змістовий модуль 2. Основи тактики гри у волейболі.

Тема: Тактика гри в нападі і захисті у волейболі.

Кількість навчальних годин: 2

Актуальність теми: Волейбол – один із наймасовіших та демократичних видів спорту. Саме ця гра дає таку активну діяльність, про яку ще Рене Декарт сказав: «Спостерігайте за вашим тілом, якщо бажаєте, аби ваш розум працював вірно».

Мета, завдання лекції: формування у студентів базових знань з тактики гри у волейбол.

Опорні (ключові) поняття: тактичні дії в захисті, тактичні дії в нападі..

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Спортивні ігри з методикою викладання. Волейбол» має тісні зв'язки з такими дисциплінами як теорія та методика фізичного виховання, спортивна фізіологія, спортивні споруди та тренажери, спортивна психологія, правління та організація спортивно-масової роботи та інші.

Література:

1. Козак Є.П. Методика вдосконалення техніко-тактичних дій волейболістів: навчально-методичний посібник [для студентів вищих навчальних закладів, учителів фізичної культури та тренерів] / Є.П. Козак, М.В. Прозар. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2008. – 152 с.
2. Папуша В.Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях / В.Г. Папуша. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 128 с.
3. Піменов М.П. Волейбол. Спеціальні вправи / М.П. Піменов. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 2001. – 196 с.
4. Спортивні ігри / [Є.П. Козак, І.О. Кірілов, Е.Л. Левицький та ін.] навчальний посібник / за загальною редакцією В.Ю. Хапко – Кам'янець-Подільський : ППП «Лібрис», 2005. – 127с .
5. Прозар М.В. Теорія і методика викладання спортивних ігор : навчально-методичний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації] / М.В. Прозар, В.В. Слюсарчук, М.В. Зубаль, С.М. Телебей – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. –198 с.
6. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання : підручник [в 2-х томах / за ред. Т. Ю. Круцевич]. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 1. – 391 с.
7. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: навч. посібник / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – Ч. 1.— 272 с.
8. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: навч. посібник / Б.М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – Ч. 2. – 248 с.

План і організаційна структура лекції.

1. Тактика гри.
2. Класифікація тактичних дій в нападі.
3. Класифікація тактичних дій в захисті.

Зміст лекційного матеріалу:

1. Тактика гри.

На змаганнях, залежно від ігрової ситуації, що складається на майданчику, гравці застосовують найефективніші ігрові прийоми в конкретних умовах.

Тактику, як і техніку гри, розділяють на тактику нападу і тактику захисту. Тактика гри складається з індивідуальних і командних тактичних дій.

2. Класифікація тактичних дій в нападі.

Індивідуальні тактичні дії вивчають, удосконалюючи прийоми техніки нападу.

У нападі гравці повинні вміти правильно вибрати місце на майданчику і спосіб дій, спрямовані на організацію атаки, володіти різноманітними нападаючими ударами і застосовувати їх залежно від ігрової ситуації.

Гравцеві слід зайняти таке положення, яке дасть йому змогу добре бачити партнерів і суперників, майданчик, сітку і напрямок польоту м'яча, щоб створити передумови для успішного виконання ігрових прийомів.

Тактика подач. Основним завданням подачі є не лише вміле введення м'яча в гру, а і виграш очка з подачі. Подачу націлюють на зв'язуючого або активного нападаючого гравця на лінії, який зв'язує комбінації, пересуваючись на задалегідь передбачені місця.

Подачу з високою траєкторією виконують тоді, коли метеорологічні умови (сонце, вітер) заважають суперникові. Подачі виконують на передню лінію майданчика, якщо суперники готуються приймати сильну подачу. Слід чергувати сильні і націлені подачі, подавати на гравця суперника, який виходить для виконання подачі.

Тактика передач. У сучасному волейболі якість володіння передачею є основою застосування тієї чи іншої системи гри. Команда, яка досконало володіє першою передачею, може використовувати будь-яку систему.

Перш ніж виконати передачу, слід визначити її напрямок, щоб створити найкращі умови гравцеві, що нападає, для завершення атаки. Передачі

направляють нападаючому, проти якого грає слабший блокуючий гравець команди суперників. Доцільно виконувати передачі на край сітки і швидкісні для ускладнення дій блокуючих команди суперників. Передачі слід направляти сильнішому нападаючому гравцеві, використовуючи його індивідуальні особливості. Якщо гравець недостатньо підготовлений до завершення атаки, йому роблять передачу вертикально, на певній висоті та у визначеному місці.

Для будь-якої тактичної комбінації важливою є перша передача: вона дає змогу перейти від захисту до нападу.

Тактика нападаючих ударів. Універсально підготовлений нападаючий уміє виконувати удари на різній відстані од сітки, із стрибком після розбігу і з місця, після різних за характером передач.

При виконанні нападаючих ударів слід враховувати слабші місця в захисті команди суперника, обов'язково вміти змінювати напрямок нападаючих ударів, чергувати сильні, слабші нападаючі удари з обманними, спрямовувати нападаючий удар на суперника, який погано володіє прийомом м'яча.

Групові тактичні дії - це взаємодія кількох гравців, спрямована на підготовку і успішне завершення атаки. Основою групових тактичних дій у нападі є взаємодія гравця. Групові тактичні дії здійснюються гравцями передньої лінії, якщо передача виконується гравцем зони 3 (2, 4), та після взаємодії гравця передньої і задньої лінії, коли другу передачу виконано із зони 1 (5, 6). Виконання передачі гравцем, який виходить із задньої лінії, дає змогу всім гравцям передньої лінії брати активну участь в нападі і захисті.

Командні тактичні дії - це взаємодія всіх гравців, спрямована на подолання опору суперника. Розрізняють три системи гри в нападі:

- *- з другої передачі через гравця передньої лінії;
- *- з другої передачі через гравця задньої лінії, який виходить для виконання передачі;
- *- з першої передачі чи "відкиди".

Система визначає розміщення гравців лінії нападу в момент подачі і напрямок передач для нападаючого удару. У кожній системі гри є багато

тактичних комбінацій, які здійснюють за допомогою передач і нападаючих ударів.

Система гри в нападі з другої передачі через гравця передньої лінії зони 3, який виконує другу передачу для удару гравцеві зони 4 або 2, дає змогу максимально використовувати сильних нападаючих ударів, для яких створюються найкращі умови при завершенні атаки.

За цією системою нападаючий удар виконується з другої передачі (третім ударом), передачу на удар виконує гравець передньої лінії з зони 3, 2, 4. Варіанти системи - другу передачу виконує гравець зони 3. Варіанти системи - другу передачу виконує гравець зони 2 і 4. Вивчення командних тактичних дій починають з цієї системи. Основним її недоліком є те, що один з гравців передньої лінії виключається з активних дій у нападі.

Гравці, що виходять до сітки для виконання другої передачі, повинні добре володіти передачею. Оскільки друга передача виконується після переміщення, її якість має задовольняти всіх гравців лінії нападу. Тому гравець завчасно спеціалізується у виконанні цієї передачі. Виходити до сітки може гравець із зон 1, 6, 5.

Вихід гравця із зони 1 найбільш перспективний. тому що суперники не завжди спроможні перешкодити йому своєю подачею. Передачу легко спрямувати під праву руку для завершення атаки гравцеві передньої лінії. При виході гравця з зони 1 його місце підстраховує гравець зони 6.

Система гри в нападі з першої передачі або "відкиди". При її застосуванні нападаючий удар виконується безпосередньо з першої передачі або "відкиди". Гравці, приймаючи подачу, розміщуються за лінією нападу (сл.17).

Після прийому м'яча з подачі гравець зразу виконує передачу на удар одному з гравців передньої лінії 4, 3, 2. У цьому випадку нападаючий може виконувати удар або, якщо поставлено блок, зробити "відкиду" іншому гравцеві передньої лінії.

Атаку з першої передачі здебільшого застосовують у грі, коли суперник просто переправив м'яч через сітку.

Вивчають цю систему після двох попередніх, коли гравці уже якісно володіють прийомом м'яча з подачі.

3. Класифікація тактичних дій в захисті.

Індивідуальні тактичні дії. Вивчають і удосконалюють індивідуальні тактичні дії разом із удосконаленням прийомів техніки гри в захисті. Індивідуальні тактичні дії зумовлюються вибором місця та доцільним застосуванням прийомів техніки. Розрізняють індивідуальні тактичні дії, що застосовуються для прийому подачі, нападаючих ударів і блокування.

Тактика прийому подач. Гравець визначає своє місце на майданчику залежно від характеру наступної подачі суперника. Для прийому сильних подач рекомендується стояти далі від сітки, а для слабких ближче до неї.

Гравці повинні вміти організовувати і успішно здійснювати різні тактичні комбінації з завчасно обумовленою зміною місць.

Залежно від траєкторії і сили подачі м'яча, гравець визначає спосіб його прийому, та напрямок руху - від розміщення партнерів.

Тактика прийому нападаючих ударів. Щоб правильно вибрати місце при прийомі м'яча від нападаючого, необхідно визначити, з якої зони суперник виконує нападаючий удар. Після цього визначають напрямок нападаючого удару і готуються до переміщення в зону удару. Вибір місця захисником залежить від висоти стрибка нападаючого і від того, на якій відстані від сітки знаходиться м'яч.

Уміння спостерігати за діями суперника допомагає правильно вибрати місце на майданчику. Якщо оцінка дій суперника безпомилкова, то ви маєте змогу своєчасно вибрати позицію та спосіб прийому м'яча.

Тактика блокування. У сучасному волейболі підвищилась роль індивідуального блокування, коли кожний гравець персонально відповідає за дії суперника відповідної зони.

Блокуючий насамперед повинен вміти передбачити, з якої зони виконуватиметься нападаючий удар. Після переміщення в потрібну зону, визначають доцільність блокування залежно від виконання нападаючого удару.

Потім визначають момент стрибка, на блок і постановку рук відповідно до напрямку удару.

Групові тактичні дії у захисті. Складаються із взаємодій двох- чотирьох гравців в середині лінії (передній-блокуючий і партнер, задньої - в захисті і на страхуванні), а також між лініями при прийманні м'яча від нападаючих ударів і на страхуванні. Головне у взаємодії те, що гравці, які не беруть участі в блокуванні, повинні забезпечити прийом м'яча в зонах, не закритих блоком.

Групові тактичні дії рекомендується вивчити із взаємодії двох гравців: двох блокуючих, які стоять у суміжних зонах, блокуючого і страхуючого, блокуючого і захисника.

На наступних етапах слід застосовувати ігрові вправи і навчально-тренувальні ігри, проводити їх з перервами, щоб мати змогу робити необхідні зауваження, конкретизувати ї перевіряти їх виконання.

Командні тактичні дії. У захисті визначається три лінії розміщення і взаємодії всіх гравців в момент атакуючих дій суперника: блокування, страхування блокуючих і захист на майданчику.

У сучасному волейболі застосовуються такі системи в захисті: при страхуванні гравцем задньої лінії, при страхуванні гравцем передньої лінії, при страхуванні гравцями передньої і задньої ліній. Назва кожної системи визначається розміщенням гравця, який виконує страхування.

Система гри в захисті при страхуванні гравцем задньої лінії. Застосування цієї системи забезпечує надійне страхування блокуючих у відповідь на дії суперника, який часто виконує обманні удари, спрямовуючи м'яч через руки блокуючих (сл.18). Гравець зони 6 постійно переміщується, щоб завжди бути в зоні проведення атаки суперником, готуючись підстрахувати м'яч від блоку і обманного удару.

Застосування системи захисту при страхуванні гравцем задньої лінії і доцільне, якщо команда добре блокує і спроможна нейтралізувати сильні нападаючі удари суперників, спрямовані в зону 6. При цьому більшість м'ячів,

що відскакують від блоку, залишаються в межах триметрової лінії і їх має приймати гравець, який страхує.

Системи гри в захисті при страхуванні гравцями передньої і задньої лінії забезпечує захист задньої центральної частини майданчика гравцем зони 6, який знаходиться біля лицьової лінії. (сл.19). Страхування забезпечує крайній захисник (гравець зони 1 або 5) і підсилює також один із гравців, який не бере участі в груповому блокуванні (зони 4 або 2).

Такий захист найефективніший при завершенні атак нападаючими, які виконують удари над блоком із далеких від сітки передач без організації захисту на передній лінії (гра без блоку). Однак при цьому страхування передньої лінії центральної частини майданчика послаблене.

Вибираючи певну систему захисту, враховують індивідуальні особливості нападаючих гравців команди суперників, залежно від конкретної ігрової обстановки.

Питання для самоконтролю.

1. Дайте характеристику тактики як методу ведення гри.
2. Дайте характеристику тактики подач.
3. Дайте характеристику тактики передач.
4. Дайте Дати характеристику тактики прийому подач.
5. Дайте характеристику тактики прийому нападаючих ударів.
6. Дайте характеристику тактики блокування.

ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 4-5

Змістовий модуль 2. Основи техніки гри у волейбол.

Тема: Методи і методика навчання гри у волейбол.

Кількість навчальних годин: 4

Актуальність теми: Волейбол – один із наймасовіших та демократичних видів спорту. Саме ця гра дає таку активну діяльність, про яку ще Рене Декарт сказав: «Спостерігайте за вашим тілом, якщо бажаєте, аби ваш розум працював вірно».

Мета, завдання лекції: формування у студентів базових знань з методів і методик навчання гри у волейбол.

Опорні (ключові) поняття: загальна фізична підготовка.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Спортивні ігри з методикою викладання. Волейбол» має тісні зв'язки з такими дисциплінами як теорія та методика фізичного виховання, спортивна фізіологія, спортивні споруди та тренажери, спортивна психологія, правління та організація спортивно-масової роботи та інші.

Література:

1. Козак Є.П. Методика вдосконалення техніко-тактичних дій волейболістів: навчально-методичний посібник [для студентів вищих навчальних закладів, учителів фізичної культури та тренерів] / Є.П. Козак, М.В. Прозар. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2008. – 152 с.
2. Папуша В.Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях / В.Г. Папуша. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 128 с.
3. Піменов М.П. Волейбол. Спеціальні вправи / М.П. Піменов. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 2001. – 196 с.
4. Спортивні ігри / [Є.П. Козак, І.О. Кірілов, Е.Л. Левицький та ін.] навчальний посібник / за загальною редакцією В.Ю. Хапко – Кам'янець- Подільський : ППП «Лібрис», 2005. – 127с .
5. Прозар М.В. Теорія і методика викладання спортивних ігор : навчально-методичний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації] / М.В. Прозар, В.В. Слюсарчук, М.В. Зубаль, С.М. Телебей – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. –198 с.
6. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики

- фізичного виховання : підручник [в 2-х томах / за ред. Т. Ю. Круцевич]. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 1. – 391 с.
7. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: навч. посібник / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – Ч. 1.— 272 с.
8. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: навч. посібник / Б.М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – Ч. 2. – 248 с.

План і організаційна структура лекції.

1. Специфіка волейболу та вимоги до методики навчання дітей шкільного віку.
2. Навчання техніці гри, технічна і фізична підготовка.
3. Загальна фізична підготовка.

Зміст лекційного матеріалу:

1. Специфіка волейболу та вимоги до методики навчання дітей шкільного віку.

Основоположну роль у побудові процесу навчання навичкам гри у волейбол грають структура змагальної діяльності та чинники, визначають її ефективність у волейболі. Основу волейболу складає ігрова діяльність, яка носить характер змагального протистояння, регламентованого спеціальним кодексом правил. Йдеться про змагальної ігрової діяльності волейболістів.

Для ігрової діяльності характерні постійно мінливі умови боротьби на майданчику у зв'язку з тим, що дії гравців і команди знаходяться під безперервним контролем суперника, що прагне зруйнувати захист, атаку і т.п., нав'язати свій план гри і цим завдати поразки. Цим пояснюється характерна для волейболу риса-складність і швидкість рішення рухових завдань у безперервно змінних умовах. Волейболіст повинен враховувати розташування гравців на майданчику (своїх і команди супротивника) і положення м'яча, передбачати дії партнерів і розгадувати задум противника, швидко реагувати на зміни в обстановці, що склалася і приймати рішення про найбільш доцільне дії, своєчасно і ефективно його виконувати. При швидкісній грі ступінь і

терміновість вирішення завдань, яка залежить від швидкості дії гравців, значно підвищується. Колективний характер дій гравців команд визначає вимоги до їх ігрової організації. Володіння технікою, індивідуальної тактикою та наявність достатньої фізичної підготовленості є умовами, лише необхідними для успішної гри команди, але далеко не достатніми. Крім цього, необхідні налагоджені взаємодії і відносини між ланками і в команді в цілому.

Особливість структури змагальної ігрової діяльності полягає в великій кількості (арсеналі) змагальних дій - технічних прийомів і тактичних дій, а також у необхідності виконувати їх багаторазово в процесі змагання для досягнення спортивного результату. У видах спорту з одиничними змагальними вправами (наприклад, стрибки, метання) оптимальне поєднання двох чинників - рухового потенціалу і раціональної структури руху в принципі навіть при одноразовій спробі призводить до фіксації спортивного результату (висота стрибка, дальність метання)

З урахуванням структури змагальної ігрової діяльності можна визначити коло факторів, що впливають на ефективність змагальної ігрової діяльності. Найбільш суттєвими факторами є:

- оснащеність спортсменів технічними прийомами і тактичними діями;
- техніко-тактичного арсенал;
- ефективність (виграш, помилки) ігрових дій;
- майстерність виконання ігрової функції;
- активність у грі - з урахуванням обраного тактичного плану і дотримання ігрової дисципліни;
- рівень розвитку спеціальних якостей і здібностей;
- морфологічні ознаки (в першу чергу довжина тіла);
- морально-вольові якості.

Таким чином, специфіка гри обумовлює такі основні напрямки методики навчання волейболу:

1. Розвиток в учнів здатності узгоджувати свої дії з урахуванням напрямку і швидкості польоту м'яча.

2. Розвиток спеціальних фізичних якостей, головним чином сили і швидкості скорочення м'язів, від яких залежить оволодінням точно визначати момент власне впливу руками на м'яч.

3. Розвиток швидкості складних реакцій, зорової орієнтування, спостережливості та інших якостей, які лежать в основі тактичних здібностей.

4. Оволодіння широким арсеналом (набором) техніко-тактичних дій, необхідних для успішного ведення гри.

Основним засобом у навчанні волейболу є фізичні вправи. Їх велике різноманіття. Тому для того, щоб вибрати ті вправи, які більшою мірою сприяють вирішенню завдань на певному етапі навчання волейболу, їх групують на основі класифікації засобів. Відправним принципом класифікації служить змагальна діяльність волейболістів. У зв'язку з цим всі вправи діляться на дві великі групи: основні або змагальні та допоміжні або тренувальні.

Змагальні вправи являють собою власне волейбол, тобто те специфічне, що відрізняє його як вид спорту. Тут технічні прийоми і тактичні дії виконують так, як це має місце в ігровій обстановці на змаганнях.

Тренувальні вправи покликані полегшити і прискорити оволодіння основними навичками і сприяти підвищенню їх ефективності. Вони складаються із спеціальних і загально розвиваючих. Останні використовують для розвитку основних фізичних якостей і вдосконалення життєво важливих рухових умінь і навичок.

Всі вправи відповідно до своєї спрямованості об'єднують в складові частини тренування (види підготовки): загальна фізична, спеціальна фізична, технічна, тактична, інтегральна (цілісно-ігрова). У кожному вигляді підготовки є свої провідні засоби, за допомогою яких вирішують відповідні завдання. У той же час вправи одного виду підготовки тісно пов'язані з вправами інших видів. Наприклад, учень не може добре виконати вправу з техніки атакуючого удару при недостатньому рівні розвитку швидко-силових якостей. У цьому випадку виявляться більш корисними спеціальні вправи, ніж збільшення кількості повторень нападника удару.

2. Навчання техніці гри, технічна і фізична підготовка.

Технічна підготовка - це педагогічний процес, спрямований на досконале оволодіння прийомами гри і забезпечує надійність ігрових дій волейболістів. Досконале оволодіння технікою гри - одна з завдань навчання школярів. Перша умова успішного навчання - розвиток спеціальних фізичних якостей. Безпосереднє ж оволодіння технікою залежить від умілого використання підвідних вправ. Вони роблять складну техніку доступною для початківців, не спотворюючи при цьому її сутності. На наступних етапах навчання підбивають вправи використовуються для виправлення помилок, а також вдосконалення окремих частин технічних прийомів.

В цілому процес навчання техніки будується у такій послідовності:

1. Розвиток спеціальних фізичних якостей, а також органів та систем організму учнів, що несуть основне навантаження при виконанні досліджуваного технічного прийому.

2. Оволодіння окремими частинами, складовими технічний прийом (Підвідні вправи). Наприклад, в атакуючому ударі це розбіг в 2 - 3 кроки і вертикальний зліт при відштовхуванні двома ногами, замах і ударний рух по м'ячу в оптимальній точці стрибка.

3. З'єднання частин в єдиний цілісний акт технічного прийому (Вправи з техніки). Наприклад, атакуючий удар в повній координації по м'ячу в тримачі; атакуючий удар по м'ячу, підкинутого учителем.

4. Оволодіння способами реалізації технічного прийому (вправи з техніки і тактики).

5. Уміння доцільно застосовувати технічні прийоми і їх способи в грі з урахуванням конкретної ігрової обстановки.

У процесі вдосконалення техніки необхідно враховувати індивідуальні особливості учнів і уникати шаблону при підборі вправ. Навчання пересуванням. Пересування включають ходьбу, біг, біг приставними кроками у боку, спиною вперед, зупинки в кроці, подвійному кроці, стрибку. Деякі

пересування органічно входять в технічні прийоми: розбіг і стрибок у атакуючому ударі і блокуванні, падіння при прийомі м'яча і т.д.

Нерідко пересуванням, різним їх способам не приділяють достатньої уваги, мотивуючи тим, що пересування волейболіста не уявляють особливої труднощі. Слід пам'ятати, що в основі своєчасного виходу до м'яча (що є запорукою успішного виконання подальших дій) лежить складний психофізіологічний механізм взаємозв'язку багатьох функцій організму: орієнтування, рухової реакції, здатності швидко переходити з статичного положення в рух і швидкості пересування. Ось чому даний розділ вимагає не тільки підвищеної уваги вчителя, а й творчого осмислення спеціальних засобів, що сприяють розвитку названих якостей. Вони повинні, по-перше, надавати комплексну дію, по-друге, поєднуватися з вивченням способів пересувань, і, по-третє, постійно удосконалюватися при освоєнні всіх прийомів гри.

Навчання атакуючим ударами. У методиці навчання способам атакуючих ударів немає особливих відмінностей, вивчаються вони в такій послідовності: прямий атакуючий удар по ходу розбігу, з перекладом, бічний.

Виконання атакуючих ударів вимагає атлетичної підготовки, гарного розвитку сили, швидкісних якостей, спритності, гнучкості.

3. Загальна фізична підготовка.

Основним завданням загальної фізичної підготовки волейболіста є підвищення працездатності організму. Для цього використовують широкий коло загальнорозвиваючих вправ і вправ з інших видів спорту (важкої атлетики, гімнастики, спортивних ігор, легкої атлетики та ін.) Вибір таких вправ не випадковий. Вони надають загальний вплив, примушують активно працювати всі органи і системи, зміцнюючи серцево-судинну систему, покращуючи можливості органів дихання, підвищуючи загальний обмін речовин в організмі. Залежно від тренуючої дії цих вправ вони призначаються для розвитку певних фізичних якостей. Але виховувати фізичні якості волейболістів треба не взагалі, а враховуючи особливості гри.

Розвиток сили. Сила спортсмена - це його здатність долати зовнішній опір або протидіяти йому за рахунок м'язових зусиль. Сила м'язів значною мірою визначає швидкість руху і сприяє прояву витривалості та спритності.

Найбільш характерний прояв сили у волейболі - при ударних рухах (Подачі і нападаючих ударах), стрибках на блок і для нападаючого удару, при кидках, переміщеннях, падіннях.

Розвиток швидкості. Швидкість як здатність виконувати рухи швидко найбільш характерно проявляється у волейболі при прийомі подач і нападаючих ударів, страховці, переміщеннях на блоці. Вона певною мірою залежить від сили м'язів, ось чому ці якості виховують паралельно.

Певне значення для виховання швидкості має виконання рухів і дій з інших видів спорту, наприклад біг на короткі дистанції, ігри в футбол, баскетбол та ін на зменшеній майданчику, рухливі ігри з елементами бігу, старту і спринтерські прискорення і т. п. Виконувати всі вправи необхідно в максимально швидкому темпі.

Розвиток витривалості. Витривалість - це здатність організму протистояти втомі, або здатність до тривалої рухової діяльності без зниження її ефективності. Гра у волейбол зі змінною інтенсивністю при тривалості (від 1.5 до 3 год) швидкої і майже безперервної реакції на мінливу обстановку пред'являє високі вимоги до витривалості як до одного з найважливіших фізичних якостей, необхідних для ефективного ведення гри.

Мірилом витривалості є час, протягом якого спортсмен здатний підтримувати задану ефективність.

Рівень розвитку витривалості визначається насамперед функціональними можливостями серцево-судинної, дихальної, і нервової систем, рівнем обмінних процесів, а також координацією діяльності різних органів і систем. Тому виховання загальної витривалості виражається насамперед у підвищенні продуктивності серця і систем зовнішнього дихання.

Найбільш ефективні для виховання цієї якості вправи, де бере участь велика кількість м'язових груп, завдяки яким створюється своєрідний м'язовий

насос, сприяє кровообігу. До них можна віднести кросовий біг, плавання, веслування, їзду на велосипеді, лижні гонки, спортивні ігри, спеціальні та основні вправи волейболу.

Розвиток спритності. Спритність - це здатність виконувати складні рухові дії правильно і швидко. У волейболі це якість проявляється в умінні швидко перебудовуватися відповідно до моментально мінливої обстановкою на майданчику. Воно органічно пов'язане з силою, швидкістю, витривалістю, гнучкістю. Спритність набувається в процесі навчання багатьох і різноманітних рухових навичок і вмінь. При вихованні цієї фізичної якості слід поступово переходити від простих вправ до більш складним, освоювати вправи в ліву і праву сторони, посилювати протидію займаються в парних і групових вправах. Вправи на спритність вимагають великої уваги, точності і швидкості рухів. Тому доцільно включати їх в першу половину занять, коли волейболіст ще досить уважний і зібраний.

Розвиток гнучкості. Гнучкість - це рухливість у суглобах, що дозволяє виконувати різноманітні рухи з великою амплітудою. Вона залежить головним чином від форми суглобової поверхні, гнучкості хребетного стовпа, розтяжності зв'язок, сухожилів і м'язів, стану центральної нервової системи, надає впливом на тонус м'язів.

Гнучкість волейболіста проявляється при виконанні всіх технічних прийомів. Тому хороша рухливість в променезап'ястковому, ліктьовому, променевому, плечовому суглобах, крижово-хребетному зчленуванні, а також в тазостегновому, колінному і гомілковостопному суглобах сприяє ефективному веденню гри.

Гнучкість розвивають вправи на розтягування, що їх пружинисто, невеликими серіями (по 10 - 15 повторень у кожній серії) з постійним збільшенням темпу і амплітуди рухів. Інтервали між серіями заповнюють вправами на розслаблення. Основними засобами розвитку гнучкості є вправи з малими обтяженнями, з партнером, на гімнастичних снарядах,

загальнорозвиваючі і вправи, близькі за своєю структурою до рухів волейболіста, що виконує технічний прийом.

Питання для самоконтролю.

1. Назвіть основні напрямки методики навчання волейболу, що обумовлюють специфіку гри.
2. Визначити коло факторів, що впливають на ефективність змагальної ігрової діяльності
3. Охарактеризуйте в цілому процес навчання техніки
4. Проаналізуйте основні необхідні фізичні якості волейболістів враховуючи особливості гри.

ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 6-7

Змістовий модуль 4. Організація та проведення змагань з волейболу.

Тема: Офіційні правила гри у волейбол.

Кількість навчальних годин: 4

Актуальність теми: Волейбол – один із наймасовіших та демократичних видів спорту. Саме ця гра дає таку активну діяльність, про яку ще Рене Декарт сказав: «Спостерігайте за вашим тілом, якщо бажаєте, аби ваш розум працював вірно».

Мета, завдання лекції: формування у студентів базових знань з організації та проведення змагань з волейболу.

Опорні (ключові) поняття: правило, суддівська нарада, суддя.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Спортивні ігри з методикою викладання. Волейбол» має тісні зв'язки з такими дисциплінами як теорія та методика фізичного виховання, спортивна фізіологія, спортивні споруди та тренажери, спортивна психологія, правління та організація спортивно-масової роботи та інші.

Обладнання: презентація

Література:

1. Офіційні волейбольні правила 2013 – 2016 : схвалені тридцять третім конгресом ФІБА. – К., 2012. – 83 с.

План і організаційна структура лекції.

1. *Аналіз правил.*
2. *Проведення гри.*
3. *Робоча програма змагань.*
4. *Процедура суддівської наради.*

Зміст лекційного матеріалу:

1. Аналіз правил.

Правило 1 – Ігрове поле

1. За два дні до початку змагань Суддівська підкомісія, що входить до складу Контрольного Комітету повинна перевірити розміри майданчика і якість обмежувальних ліній. За відсутності Контрольного Комітету, на суддів покладається обов'язок, як мінімум за один день до початку змагань, провести вимірювання і переконатися, що фактично існуючі розміри є у належній відповідності з вказаними розмірами. Якщо виявлено яку-небудь невідповідність, судді повинні негайно вказати на це і переконатися, що дана невідповідність виправлена. Зокрема, повинні перевіритися:
 - ширина ліній повинна бути, чітко, 5 см (не більше і не менше);
 - довжина ліній і діагоналей (12,73 м або 41 фут 9 дюймів кожна діагональ) на обох майданчиках;
 - що колір ліній відмінний від кольору ігрового поля і від кольору вільної зони;
 - для неофіційних змагань, якщо на ігровому полі присутня стороння розмітка (інших майданчиків), обмежувальні лінії майданчика, на якому

власне проводитимуться ігри, повинні відрізнятися за кольором від всіх інших ліній.

2. Центральна лінія належить обом майданчикам в рівній мірі. (Правило 1.3.3)
3. Гравці мають право розігравати м'яч за межами своєї вільної зони (за виключенням подачі). Тому м'яч може бути повернений в гру з будь-якої точки з-за меж своєї вільної зони. У разі гри у вільній зоні суперника ситуація і правила – інші (Правило 10.1.2).

Правило 2 – Сітка і стійки

1. Беручи до уваги еластичність сітки, перший суддя повинен перевірити, чи правильно вона натягнута. Кидаючи м'яч в сітку, можна побачити, чи відскакує він правильно. М'яч повинен відскакувати від правильно натягнутої сітки, але матеріал сітки не повинен бути занадто еластичним (наприклад, гума).

Якщо сітка провисає, її не можна використовувати.

Вертикальна площина сітки повинна бути перпендикулярна ігровій поверхні і розташована над віссю центральної лінії.

Антени повинні бути розташовані на протилежних сторонах сітки над боковими лініями (Діаграма 3).

2. Матч не повинен проводитись, якщо комірка сітки розірвана (див. також правило 10.3.2).

3. Другий суддя перед жеребкуванням повинен провести вимірювання висоти сітки за допомогою вимірювальної планки (по можливості, металевої) сконструйованої для цієї мети і яка є частиною додаткового обладнання майданчика. На цій планці повинна бути відмічена висота 243/245 см і висота 224/226 см – для чоловічої і жіночої сітки відповідно. Перший суддя під час вимірювання висоти сітки знаходиться поряд з другим суддею і контролює вимірювання сітки.

4. Під час гри (і особливо перед початком кожної партії) відповідні лінійні судді повинні перевіряти, щоб обмежувальні стрічки були чітко

перпендикулярні до ігрової поверхні і розташовані чітко над боковими лініями, а антени знаходились із зовнішньої сторони кожної стрічки. Якщо виявлена невідповідність – її слід негайно виправити.

5. Перед матчем (перед офіційною розминкою) і під час гри судді повинні контролювати, щоб стійки і суддівська вишка першого судді не спричиняли небезпеки для гравців (наприклад, виступаючі частини стійок навколо механізмів натягнення сітки, кріплення стійок і т.п.).

6. Додаткове обладнання: лавки команд, стіл секретаря, два електричних звукових базери з червоною/жовтою лампочкою (по одному базеру поряд з головним тренером кожної команди) для повідомлення про запити ігрових перерв (тайм-аутів та виключних замін або замін у випадку виявлення невідповідності між карткою розташування та позиціями гравців на майданчику), суддівська вишка для першого судді, планка для вимірювання висоти сітки, манометр для перевірки тиску ігрових м'ячів, насос, термометр, гігрометр, підставка для 5 м'ячів, які використовуються в матчі, табло, пронумеровані таблички для замін (1-18) і для Світових змагань під егідою ФІВБ (1-20), 6 швабр (шириною 1 м кожна), як мінімум 8 рушників (розміром 40x40см або 40x80см) для швидких протиральників, по два стільці для видалених в кожному місці для оштрафованих та накидки для Ліберо. На Світових змаганнях під егідою ФІВБ необхідний, також, звуковий сигнал на столі секретаря для повідомлення про помилки в черговості подач, помилок Ліберо, технічних тайм-аутів та запитів замін.

7. Організатори зобов'язані, також, надати дві резервні антени і резервну сітку, які повинні знаходитись під столом секретаря.

8. На міжнародних матчах обов'язково повинно бути електронне табло а також "ручне" табло на столі секретаря.

Правило 3 – М'яч

Необхідна (металева) підставка для 5 м'ячів, що використовуються в матчі (3 м'ячі використовуються в грі і 2 резервних). Вона повинна знаходитись біля столу секретаря.

1. Другий суддя отримує п'ять ігрових м'ячів до початку гри і перевіряє, чи кожний з них має ідентичні характеристики (колір, окружність, вага і тиск). Разом з першим суддею, він/вона відбирає три м'ячі для гри і два резервні м'ячі. Другий суддя відповідальний за них протягом всього матчу і за повернення м'ячів адміністратору залу після закінчення матчу.

2. Тільки затверджені ФІВБ м'ячі можуть використовуватися (марка і тип, прийняті для кожного конкретного змагання). Ця вимога перевіряється суддями і, якщо штамп (логотип) ФІВБ не розміщений на м'ячах, судді не повинні починати матч.

3. Використання трьох м'ячів. Під час гри: Шість подавальників м'ячів знаходяться у вільній зоні.

Перед початком матчу, подавальники на позиціях 2 і 5 (що знаходяться поряд з кожною зоною подачі) одержують кожен по одному м'ячу від другого судді.

Під час матчу, коли м'яч виходить з гри:

- якщо м'яч вийшов за межі майданчика, найближчий до м'яча подавальник забирає м'яч і негайно перекочує його тому подавальнику, який тільки що віддав свій м'яч гравцю на подачі;

- якщо м'яч знаходиться на майданчику, найближчий до м'яча гравець повинен відразу ж викотити його через найближчу обмежувальну лінію за межі майданчика;

В той момент, коли м'яч вийшов з гри, подавальник, найближчий до гравця на подачі (позиція 2 або 5) повинен якнайшвидше передати м'яч гравцю на подачі, щоб подача відбулася без жодної затримки.

Подавальники повинні передавати м'яч один одному перекочуючи його по підлозі (не кидаючи) в той час, коли м'яч знаходиться поза грою.

Правило 4 – Команди

1. Для Світових змагань під егідою ФІВБ і для чемпіонатів світу для Дорослих (якщо не обумовлено спеціально регламентом конкретного

змагання), склад команди складається з 16 чоловік: 12 регулярних гравців – серед них 2 Ліберо і 4 офіційних особи. Офіційними особами є: головний тренер, помічник головного тренера, лікар (акредитований ФІВБ), тренер/фізіотерапевт (масажист).

Судді повинні перевірити перед матчем (під час офіційного протоколу матчу) кількість осіб, яким дозволено знаходитися на лавці команди або бути в місці розминки кожної команди.

Крім зареєстрованих гравців і акредитованого ФІВБ лікаря, тільки три особи (головний тренер, помічник тренера, тренер/фізіотерапевт) можуть знаходитися на лавці команди під час матчу в контрольній зоні змагання.

Оскільки тільки членам команди дозволено знаходитися на лавці під час матчу і брати участь в розминці, ніхто інший не може брати участь в офіційній розминці (Правило 4.2.2).

2. На Світових і Офіційних Змаганнях під егідою ФІВБ регламент конкретного змагання встановлює, яким чином склад команди з дванадцяти гравців повинен визначатися на кожен матч. У кожному матчі гравці повинні мати ті ж самі номери на своїх футболках.

3. Як правило, при проведенні міжнародних матчів або турнірів, першому судді немає необхідності просити документи, підтверджуючі особу гравців зареєстрованих в протоколі матчу (перевірка документів, що засвідчують особу гравців проводиться попередньо Контрольним Комітетом матчу або турніру). Проте, якщо існує спеціальний регламент, що обмежує участь і немає Контрольної Комітету, то перший суддя, дотримуючись спеціального регламенту, повинен перевірити документи, що засвідчують особу гравців. Гравці, недопущені спеціальним регламентом, не можуть брати участь в грі. Якщо виникає розбіжність в думках, перший суддя повинен записати своє рішення в протоколі або в письмовому звіті, що додається (під час офіційних міжнародних матчів він/вона може запитати думку або рішення Апеляційного Підкомітету).

4. Тренер і капітан команди (обидва перевіряють і підписують список

команди в протоколі) відповідальні за достовірність зареєстрованих в протоколі гравців.

5. Перший суддя повинен перевірити форму команд. Якщо форма не відповідає Правилу 4.3, її слід змінити. Форма завжди повинна виглядати однаково – футболки повинні бути завжди заправлені в шорти, якщо футболки не заправлені, необхідно ввічливо попросити гравця заправити футболку, особливо на початку матчу і кожної партії.

Смужка капітана (8x2см), яка підкреслює номер на грудях, повинна бути розміщена так, щоб її було чітко видно впродовж всього матчу. Суддям необхідно перевірити це до початку гри.

6. Якщо форма обох команд однакового кольору, команда, вказана першою в офіційній програмі (згідно таблиці Бергера) і також записана першою в протоколі (до жеребкування), повинна змінити форму.

7. Екіпіровка офіційних осіб команди складається із спортивного костюма і сорочки “поло”, або піджака, брюк, сорочки з комірцем і краватки.

Екіпіровка всіх офіційних осіб команди повинна відповідати (як затверджено на Попередній нараді) одному з наступних варіантів стандарту одягу: всі одягнені в офіційні тренувальні костюми команди і сорочки “поло” одного кольору і фасону, *або* всі одягнені в піджаки, сорочки з краваткою (для чоловіків) і брюки однакового кольору і фасону, за винятком тренера/масажиста, який може бути одягнений в офіційний тренувальний костюм команди і сорочку “поло”.

Це означає наступне: якщо головний тренер знімає свій піджак або жакет тренувального костюма, то всі інші офіційні особи команди повинні зняти піджаки або жакети тренувальних костюмів в той же час, щоб бути одягненими однаково. Тільки одягненим в тренувальні

костюми офіційним особам дозволено знаходитися на ігровому майданчику під час розминки.

Правило 5 – Керівники команди

1. Перший суддя повинен з'ясувати, хто є ігровим капітаном і головним

тренером команди. Лише їм надано право втручатися в хід гри. Судді повинні знати впродовж всієї гри, хто з гравців є ігровим капітаном.

2. Протягом матчу другий суддя повинен перевіряти, чи запасні гравці сидять на лавці команди або знаходяться в місці розминки.

Гравці в місці розминки не можуть використовувати м'ячі під час партій.

Гравці, що знаходяться на лавці або в місці розминки, не мають права протестувати або оспорювати рішення суддів. Така поведінка повинна бути предметом для санкцій, що застосовуються першим суддею.

3. Якщо ігровий капітан просить роз'яснити застосування суддею правил, перший суддя повинен надати роз'яснення, якщо необхідно – не тільки повторенням жестів, але і, використовуючи робочу мову ФІВБ (англійську) або іншу офіційну мову, кажучи стисло, використовуючи термінологію Офіційних правил волейболу. Тільки ігровий капітан має право просити роз'яснення застосування або інтерпретації правил суддями від імені партнерів по команді (отже, замінений капітан команди, що сидить на лавці або знаходиться в місці розминки не має такого права).

4. Тренер не може запитувати у членів суддівського корпусу нічого, окрім запитів звичайних ігрових перерв (тайм-аутів та замін). Проте, якщо на табло не вказано кількість використаних звичайних ігрових перерв або рахунок, і/або вказано не вірно, він/вона може з'ясувати інформацію у секретаря, коли м'яч знаходиться поза грою.

Правило 6 – Набір очка, виграш партії і матчу

Якщо команда оголошена такою, що не з'явилася або неповною, секретар повинен завершити заповнення протоколу як визначено Правилами (6.4).

Правило 7 – Структура гри

1. Картка розташування перевіряється другим суддею і секретарем до того, як секретар запише інформацію з картки в протокол. Вони повинні переконатися, що номери гравців вказані в картці розташування відповідають номерам гравців, записаним в протоколі. Якщо не відповідають, картка розташування виправляється, або другий суддя просить надати нову картку

розташування.

2. Після закінчення кожної партії другий суддя відразу ж просить у тренерів картки розташування на наступну партію, щоб уникнути продовження трихвилинної перерви.

Якщо тренер команди систематично затримує відновлення гри, не подаючи вчасно картку розташування, перший суддя повинен застосувати санкцію за затримку.

3. Якщо здійснена позиційна помилка, то після жесту, що сигналізує позиційну помилку, суддя повинен вказати двох гравців, що здійснили помилку. Якщо ігровий капітан просить додаткову інформацію про помилку, другому судді слід дістати з кишені картку розташування і вказати ігровому капітану гравців, що здійснили позиційну помилку.

Правило 8 – Стани гри

1. Усвідомлення значення слова “повністю” є ключовим в реченні: “частина м'яча, що торкається підлоги, повинна бути **повністю** за обмежувальними лініями”.

2. Троси, що кріплять сітку за межами її довжини 9.5-10 м не є частиною сітки. Те ж саме стосується стійок і шнурів-розтяжок.

Якщо м'яч торкається зовнішньої частини сітки за межами бокових стрічок (9м), вважається, що він торкається “стороннього предмету”, це фіксують свистком обидва судді і сигналізують як м'яч “за”.

Правило 9 – Гра з м'ячем

1. Перешкоди зіграти м'яч, з боку лінійного судді, другого судді або тренера у вільній зоні:

- якщо м'яч “падає” в суддю або тренера, це вважається як м'яч “за” (Правило 8.4.2);
- використання гравцем судді або тренера в якості підтримки, щоб **торкнутися** м'яча – є помилкою (удар при підтримці, Правило 9.1.3), при цьому розігрування не переграється.

2. Важливо підкреслити, що тільки ті помилки, які суддя бачить, повинні

фіксуватися. Перший суддя повинен дивитися на ту частину тіла гравця, яка безпосередньо контактує з м'ячем. На рішення судді не повинно впливати положення тіла гравця до і/або після торкання м'яча. Суддівська комісія ФІВБ наполягає, щоб судді дозволяли торкання зверху пальцями або будь-яке інше торкання, які є правильними згідно Правил.

3. Щоб краще зрозуміти текст Правила 9.2.2 (“М'яч повинен бути вдарений, а не схоплений і/або кинутий, він може відскочити в будь-якому напрямі”).

Кидок включає дві ігрові дії – спочатку захват, потім кидок м'яча, тоді як правильна гра з м'ячем означає, що м'яч відскакує від точки (місця) контакту.

4. Суддя повинен звернути увагу на чіткість, тривалість торкання, особливо в сучасному волейболі, коли використовуються “обманні” атакуючі дії (“скидка”), що змінюють напрям руху м'яча.

Необхідно пам'ятати, що при виконанні атакуючого удару дозволена скидка м'яча, за умови, що м'яч не захоплений і не кинутий. “Скидка м'яча” – це атакуюча дія м'ячем (повністю вище сітки), виконана м'яко однією рукою/пальцями.

Перший суддя повинен уважно стежити за виконанням “скидки”. Якщо м'яч після такого торкання не відскакує відразу, а супроводжується рукою або є кинутий – це є помилкою, яка повинна бути покарана.

5. Необхідно звернути увагу на те, що блокуючі дії гравця будуть неправильними, якщо він/вона не тільки перехоплює м'яч, направлений суперником, але і затримує м'яч (затримка, поштовх, кидок або супровід м'яча). У таких випадках суддя повинен кваліфікувати і покарати такий блок – як “захват” м'яча (але не слід перебільшувати).

6. На жаль, багато суддів не розуміють і тому не застосовують правильно на практиці Правило 9.2.3.2. Вони не розуміють, в яких конкретних ситуаціях ми можемо говорити “про перше командне торкання”. У чотирьох різних випадках команда здійснює перше торкання (яке розцінюється як перше з

трьох торкань команди):

Торкання при прийомі подачі.

Торкання при прийомі атаки (не тільки силового нападаючого удару (у стрибку), але і всіх атак; див. Правило 13.1.1).

Торкання м'яча, що відскочив від блоку суперника.

Торкання м'яча, що відскочив від свого блоку.

7. У відповідності з “духом” міжнародних змагань ФІВБ і для заохочення триваліших розігрувань м'яча і видовищних дій, слід фіксувати свистком тільки очевидні порушення. Тому, якщо гравець знаходиться в незручному положенні при грі з м'ячем, перший суддя повинен бути менш суворий в оцінці цих помилок.

Наприклад:

гравець, що пасує, вимушений бігти, щоб зіграти м'яч, або вимушений здійснити дуже швидкі дії, щоб дотягнутися до м'яча і виконати передачу;

гравці вимушені бігти або здійснювати дуже швидкі дії, щоб зіграти м'яч, що відскочив від блоку або іншого гравця;

перше командне торкання може бути виконане вільно, за винятком захвату або кидка м'яча.

Правило 10 – М'яч біля сітки.

Правило 11 – Гравець біля сітки

1. Правило 10.1.2 дає право повертати м'яч з вільної зони команди суперника. *Другий суддя і лінійні судді повинні добре розуміти це правило!* Під час матчу, примінюючи це правило на практиці, вони повинні переміститися так, щоб звільнити простір і не заважати гравцю повернути м'яч на сторону свого майданчика!

Якщо м'яч пересікає вертикальну площину сітки через ігровий простір у вільну зону суперника і гравець команди намагається його повернути назад – судді повинні дати свисток у момент торкання гравцем м'яча і зафіксувати помилку м'яч “за”.

2. Звертаємо увагу на правило, що стосується торкання гравцем сітки:

“Торкання гравцем сітки або антени (Правило 11.3.1.) *не є помилкою, коли це не заважає грі*”. Торкання верхнього краю сітки чи верхньої частини антени 80см **під час гри з м'ячем, завжди** вважається таким, що заважає грі.

Ігровою дією з м'ячем є будь-яка дія гравців, що знаходяться в безпосередній близькості до м'яча і намагаються зіграти його:

якщо гравець в ігровій позиції знаходиться на своїй стороні, а м'яч направлений з протилежної сторони і потрапляє в сітку, яка з цієї причини торкається даного гравця (Правило 11.3.3), це не є помилкою цього гравця.

3. Звертаємо увагу суддів на той факт, що троси, що кріплять сітку за межами її довжини 9.5-10 м не є частиною сітки. Те ж саме стосується стійок і шнурів-розтяжок. Таким чином, якщо гравець торкається зовнішніх частин сітки (верхня стрічка сітки за антенами, трос, шнури, стійка, і т.д.), це ніколи не може вважатися помилкою (“торкання сітки”), якщо це не призводить до втрати конструктивної цілісності сітки.

4. Судді повинні розрізняти перехід на майданчик суперника через центральну лінію стопою (стопами) і торкання майданчика суперника за центральною лінією будь-якою частиною тіла вище стоп.

У разі переходу стопою, частина її повинна торкатися центральної лінії або бути розташованою безпосередньо над нею.

5. При участі в грі висококласних команд, гра біля сітки має принципово виняткове значення, тому судді повинні бути надзвичайно уважні, особливо у випадках, коли м'яч торкається рук блокуючих і після цього летить за межі майданчика.

6. Щоб полегшити спільну роботу обох суддів, розподіл обов'язків має бути наступним:

- перший суддя повинен зосередити погляд на всій довжині сітки (від білої верхньої стрічки до нижньої) з боку тієї команди, що атакує;
- другий суддя повинен зосередити погляд на всій довжині сітки зі сторони блокуючої команди.

Правило 12 – Подача

1. Для дозволу подачі немає необхідності перевіряти готовність подаючого – достатньо того, що подаючий гравець володіє м'ячем.

2. Перед свистком на подачу, першому судді слід перевірити, чи телебачення просить телеповтор (якщо це передбачено) і, у разі запиту, затримати свисток на подачу.

3. Перший суддя і відповідні лінійні судді, повинні зосередити свою увагу на позиції подаючого гравця в момент удару по м'ячу або під час відштовхування для подачі в стрибку.

Лінійні судді повинні негайно сигналізувати першому судді, якщо була здійснена помилка і перший суддя повинен дати свисток.

Подаючий гравець може починати рух для подачі поза межами зони подачі, але в момент контакту з м'ячем повинен повністю знаходитися в межах цієї зони (або повинен повністю знаходитися в межах зони подачі в момент відштовхування при подачі в стрибку).

4. При виконанні подачі, перший суддя повинен спостерігати за командою, що подає, тоді як другий суддя спостерігає за приймаючою командою.

5. Якщо гравець, що повинен подавати, не йде в зону подачі або не приймає м'яч від подавальника м'ячів, навмисно затримуючи гру – до команди може бути застосована санкція за затримку.

Зверніть увагу: Багато суддів і гравців неправильно тлумачать текст правила, вважаючи, що відлік 8-ми секунд починається з моменту, коли подаючий гравець підкинув або випустив м'яч з руки для виконання подачі. Це не так! Правило встановлює чітко: "...після свистка першого судді на подачу".

6. Жест № 19 є правильним жестом, який повинні використовувати судді у разі, коли м'яч при подачі потрапляє в сітку і не залишається в грі.

Правило 13 – Атакуючий удар

1. Щоб краще зрозуміти Правило 13.2.4, що стосується атаки безпосередньо після подачі суперника – необхідно звернути увагу на те, що в цьому випадку враховується тільки положення **м'яча**, а не гравця. Помилка

вважається здійсненою тільки у випадку, якщо така атака завершена, і перший суддя в цьому випадку повинен свистком зафіксувати помилку.

2. При контролі атакуючого удару гравцем задньої лінії або Ліберо – важливо розуміти, що помилка здійснюється тільки у випадку, коли такий атакуючий удар є завершеним (м'яч повністю перетнув вертикальну площину сітки, або його торкнувся один з суперників).

Правило 14 – Блок

1. Блокуючий має право блокувати будь-який м'яч в межах ігрового простору суперника, переносючи руки по той бік сітки, за умови що:

- м'яч після першого або другого торкання команди суперника летить на сторону його/її команди;
- жоден з гравців суперника не знаходиться достатньо близько до сітки в цій частині ігрового простору, щоб продовжити свої дії.

Проте, якщо гравець команди суперника знаходиться поблизу м'яча і готовий його зіграти – торкання блокуючим м'яча на стороні суперника є помилкою; якщо блокуючий торкається м'яча до або під час дії суперника – він, таким чином, заважає його дії.

Після третього торкання команди суперника, будь-який м'яч можна блокувати в межах ігрового простору суперника.

2. Передачі для атакуючого удару і передачі, які не перетинають площину сітки у напрямі майданчика суперника (*що не є атакуючими діями*), блокувати у просторі суперника не можна, за виключенням: після третього торкання команди суперника.

3. Якщо один з блокуючих переносить свої руки на сторону суперника і здійснює удар по м'ячу замість виконання блокуючої дії, це є помилкою (вираз “через сітку” в цьому випадку означає перенесення рук через сітку в ігровий простір суперника).

4. Текст правила 14.6.3: “Блокування подачі суперника” – означає здійснене блокування подачі суперника.

5. Оскільки м'яч може торкнутися будь-якої частини тіла, то при виконанні

блоку, якщо м'яч торкається ніг (ступнів) під час однієї ігрової дії, це не є помилкою, а вважається частиною блокуючих дій!

Правило 15 – Звичайні ігрові перерви

1. ТА і ТТА

Коли тренер робить запит тайм-ауту, він повинен використовувати офіційний жест. Якщо він лише встає, просить усно або натискає кнопку сигнального пристрою (“базера”), судді можуть не задовольняти його запит. Якщо запит тайм-ауту відхиляється, перший суддя повинен вирішити, чи було це наміром затримати гру, і в такому разі, застосувати відповідну санкцію згідно правил.

Асистент секретаря повинен використовувати (звуковий сигнал) “базер” (або інший звуковий пристрій) сповіщаючи про кожний Технічний тайм-аут (ТТА), як тільки команда, що виграє, набирає 8 і 16 очок в партії (це не є обов’язком другого судді). Асистент секретаря повинен дати звуковий сигнал про закінчення ТТА. Диктор в залі повинен оголосити при першому ТТА в партії: “Перший технічний тайм-аут”. Після закінчення він/вона повинен оголосити: “Технічний тайм-аут закінчений”. Подібна процедура застосовується під час другого ТТА. Другий суддя повинен стежити, щоб гравці не виходили на майданчик до того, як прозвучить сигнал асистента секретаря про закінчення ТТА. Якщо виникають які-небудь проблеми з роботою асистента секретаря, другий суддя повинен контролювати його роботу в цих “питаннях” також.

2. Процедура заміни

Другий суддя повинен стояти між стійкою і столом секретаря і, якщо секретар не сигналізує про те, що заміна неправильна, дати сигнал (схрещуючи руки) гравцям помінятися через бокову лінію. При одночасній заміні декількох гравців другий суддя повинен чекати сигнал секретаря про те, що попередня заміна зареєстрована, і потім приступити до наступної заміни.

Одночасні заміни декількох гравців можуть проводитись тільки послідовно: спочатку одна пара гравців – один гравець залишає майданчик, а

гравець що міняє його виходить на майданчик – потім інша і так далі, таким чином дозволяючи секретареві робити відповідні записи в протоколі і перевіряти заміни одну за одною. Проте, якщо у момент запиту про заміну декількох гравців хто-небудь із гравців, що заміняє, не знаходиться в зоні заміни або поруч із зоною заміни і не готовий вийти на майданчик – його заміна повинна бути відхилена без покарання. Гравці, що не беруть участь в конкретній заміні, повинні залишатися поза зоною заміни.

Дуже важливо забезпечити, щоб гравці діяли швидко і спокійно. Призначення нового методу заміни – підтримувати хід матчу, уникаючи затримки в процесі заміни. Відповідно, при новому методі випадки санкцій за затримку, коли гравець не готовий ввійти до гри, повинні звестися до мінімуму. Обов'язок другого судді і секретаря – не давати свисток або “базер”, якщо гравець, що виходить на заміну, не готовий відповідно до вимог Правил 15.10.3а і 15.10.4. Якщо це не викликає затримку, такий запит заміни має бути відхилений *другим суддею без санкції*.

3. Коли гравець отримує травму, перший суддя повинен попросити команду провести заміну. Якщо травма серйозна, судді повинні зупинити гру і дозволити медичному персоналу команди вийти на майданчик. Виключну заміну внаслідок травми команда може робити, незважаючи на правило обмеження замін (понад обмеження), будь-яким гравцем, який не знаходиться **на майданчику у момент травми** (Правило 15.7). *Зверніть увагу: правило встановлює, що гравець, замінений за допомогою виключної заміни, не має права повернутися в гру в цьому матчі. Виключна заміна ні в якому випадку не може вважатися звичайною.*

Судді повинні зрозуміти різницю між неправильною заміною (коли команда зробила заміну неправильно і гра була відновлена, а секретар/другий суддя не помітив цього порушення: Правило 15.9) і запитом неправильної заміни (Правило 16.1.3), коли секретар або другий суддя під час запиту визначив, що заміна неправильна, вона має бути відхилена, а команда покарана санкцією за затримку.

4. Запит заміни до початку партії дозволяється, і така заміна має бути зареєстрована як звичайна ігрова перерва в цій партії. В цьому випадку *тренер повинен зробити запит заміни за допомогою офіційного жесту*.

5. Судді повинні уважно вивчити і точно розуміти правило що стосується “неправильного запиту” (Правило 15.11):

- що таке “неправильний запит”;
- типові приклади;
- яка процедура (послідовність дій) застосовується в таких випадках;
- що має бути зроблено, коли команда повторює неправильний запит у тому ж матчі.

Під час матчу перший суддя повинен контролювати, чи застосовує правильно другий суддя правило, що стосується “неправильного запиту”.

Другий суддя повинен переконатися, що будь-який неправильний запит зареєстрований в спеціальному секторі протоколу.

6. Необхідно розрізняти “*заміщення Ліберо*” (Правило 19.3.2) і *звичайну заміну*, яка повинна бути дозволена другим суддею або секретарем і зареєстрована в протоколі (Правила 15.5 - 15.10). Помічник секретаря реєструє “*заміщення Ліберо*” і “*зміну Ліберо*” в окремому, спеціально призначеному для цієї мети бланку (Р-6), щоб у будь-який момент знати номер гравця, “заміщеного” Ліберо.

Правило 16 – Затримки гри

1. Суддя повинен бути добре поінформований про принципи, різні види затримок гри і знати санкції за затримку. Крім того, він/вона повинен чітко знати різницю між неправильним запитом і затримкою гри.

2. Суддям слід запобігати будь-яким ненавмисним або навмисним затримкам гри командами.

Приклад затримки:

Гравець затримує гру, запитуючи дозвіл судді зашнурувати взуття. Це негайно, при першому ж випадку, повинно бути предметом санкції за затримку.

Основними причинами для затримки є (серед інших):

- заміни;
- тайм-аути;
- протирання підлоги.

Будь-який гравець, що звертається до судді з проханням про паузу в грі, щоб зашнурувати своє взуття, демонструє намір затримати гру, і це повинно бути предметом для санкції за затримку.

3. Санкції за затримку застосовуються до команди, а не до члена команди за неправильну поведінку, навіть у разі, коли всього лише один гравець зробив затримку гри.

4. Необхідно звернути увагу на те, що “попередження за затримку” показується жестом (№ 25) без картки, але воно повинне бути записане в Протоколі в розділі санкцій (прим.: розділ “ПОКАРАННЯ”) в колонці “П” (Попередження), на відміну від “попередження за незначну неправильну поведінку”, для якого немає встановленого жесту і яке не реєструється в Протоколі. Тоді як, “зауваження за затримку” показується офіційним жестом з жовтою карткою і також записується в Протокол гри в розділі санкцій в колонці “З” (Зауваження).

5. Протирання підлоги

Головна мета даної процедури – забезпечити безпеку гравців і нормальний хід матчу, а також – уникнути необхідності гравцям самим протирати підлогу.

Протиральники підлоги і їх спорядження.

5.1.1 Протиральники підлоги

По чотири протиральники на кожну половину майданчика – всього 8 протиральників. Протиральники повинні бути добре підготовлені для виконання своєї роботи; корисно, якщо вони самі є знаючими волейболістами.

Спорядження протиральників

- Шість швабр шириною один метр кожна.
- По три швабри повинні знаходитися поблизу кожної із зон розминки.

- Вісім добре поглинаючих вологу рушників (кожен розміром мінімум 40 см x 40 см, максимум 40 см x 80 см); 4 (по два для кожної сторони майданчика) повинні знаходитися поряд із столом секретаря і ще 4 (по два для кожної сторони майданчика) повинні бути у протиральників, що сидять на невеликих стільцях.

По одному швидкому протиральнику на кожную сторону майданчика (всього 2) сидять навпочіпки за спиною другого судді (готові бігти протирати мокру ділянку підлоги).

По три протиральники поблизу кожного місця розминки (всього сидять на невеликих стільцях (1 швидкий протиральник і 2 звичайних).

Протиральники повинні мати на увазі, що незалежно від їх розташування, не слід загороджувати рекламні щити, що оточують майданчик, особливо за вишкою першого судді.

Як протирати майданчик

Щоб забезпечити безперервність гри і запобігти затримкам гри, ФІВБ прийняла наступні рішення:

Під час тайм-аутів (ТА), технічних тайм-аутів (ТТА) і перерв між партіями:

Три протиральники, протирають кожную сторону майданчика. Три протиральники, що знаходяться біля місця розминки, повинні принести три швабри до бокової лінії в передній зоні на стороні другого судді.

По три протиральники на кожній стороні майданчика починають протирати ігрове поле, рухаючись по серпантину (змійкою).

Коли м'яч знаходиться "поза грою" (між розігруваннями м'яча), при необхідності:

Кожен раз, коли швидкий протиральник побачить вологе місце де-небудь на майданчику, він/вона піднімає руку, сигналізує про вологу ділянку і чекає закінчення розігрування. Негайно після свистка судді, що фіксує вихід

м'яча з гри, тільки ті протиральники (до 2-х протиральників на кожную сторону майданчика), які підняли руки, повинні

вибігти (з 2-ма вологопоглинаючими рушниками) до вологої ділянки. Протиральники, що сидять за спиною другого судді, відповідають за протирання передньої зони обох сторін майданчика.

Два швидкі протиральники, що сидять біля місць розминки, повинні постійно стежити за задньою частиною своєї сторони майданчика, готові вибігти на протирання вологої ділянки, як тільки суддя зафіксує, що м'яч вийшов з гри.

Якщо у одного протиральника декілька вологих місць, в першу чергу протираються вологі ділянки передньої зони. І лише після цього протираються вологі ділянки задньої частини майданчика або за його межами.

Негайно після швидкого протирання протиральник(и) повинні повернутися на свої позиції, вибігши з майданчика найкоротшим шляхом.

Час на протирання одного вологого місця повинно скласти від 6 до 8 секунд, тобто час між свистком судді що закінчує розігрування і свистком першого судді що дозволяє наступну подачу. Протиральники не повинні призводити до затримки гри.

Судді не беруть участь і не втручаються в роботу протиральників. Проте, перший суддя має повноваження керувати роботою протиральників, але тільки, якщо вони створюють перешкоди грі або не виконують свою роботу належним чином.

Гравці і тренери не мають права просити протиральників протерти вологе місце або втручатися в хід протирання.

Обов'язки гравців

Якщо гравці на свій власний ризик протирають підлогу власним невеликим рушником, перший суддя не повинен чекати, поки вони закінчать протирання і займуть свої ігрові позиції. Якщо вони не будуть в правильній позиції на майданчику у момент подачі, відповідний суддя зафіксує позиційну помилку.

Обов'язки членів Журі

Правило 17 – Виключні перерви в грі

Якщо травмований гравець не може бути замінений звичайною або виключною заміною – гравцю надається три хвилини для відновлення, але тільки один раз тому ж гравцю в тому ж матчі.

Правило 18 – Перерви і зміна майданчиків

1. У перервах між партіями гравці можуть розминатися у вільній зоні з м'ячами, які не використовуються в матчі.

2. У вирішальній партії, як тільки одна з команд набере 8 очок, команди міняються сторонами майданчика (якщо восьме очко було одержане командою що приймала подачу ця команда після зміни сторін повинна зробити перехід перед своєю подачею – і це повинно контролюватися секретарем і суддями).

3. Під час перерв між партіями всі три ігрові м'ячі залишаються у подавальників номер 2 і номер 5 (вони не мають права давати ці м'ячі гравцям для розминки). Перед вирішальною партією другий суддя дає м'яч гравцю що подає в цій партії. Під час тайм-аутів і замін і під час зміни майданчиків у вирішальній партії після 8-го очка другий суддя м'яч не бере, він залишається у подавальників.

Правило 19 – Гравець Ліберо

1. У разі, коли команда має двох Ліберо, діючий Ліберо має бути записаний в першому з двох спеціальних рядків, призначених для Ліберо, *найпізніше перед тим, як тренер підпише протокол.*

2. Якщо тренер бажає “змінити діючого Ліберо” “резервним Ліберо”, така процедура подібна до процедури “заміщення”.

3. У разі травми “діючого Ліберо”, коли немає “резервного Ліберо” в списку команди, або травми “резервного (вже діючого) Ліберо” – тренер може *перепризначити* в якості “нового Ліберо” одного з гравців, що не знаходяться на майданчику в момент перепризначення (Правило 19.4.2). Ця процедура подібна до процедури “зміни Ліберо”, якщо *перепризначення* проводиться відразу після травми, або схожа до процедури *заміни*, якщо перепризначення робиться пізніше.

4. Зверніть увагу на *різницю між виключною заміною травмованого гравця*, коли будь-який гравець, який не знаходиться на майданчику під час травми (за винятком Ліберо і заміщеного ним гравця), може замінити травмованого гравця, і *перепризначенням нового Ліберо*, коли будь-який гравець, який не знаходиться на майданчику в момент перепризначення, може змінити травмованого Ліберо!

Пам'ятайте, що *перепризначення нового Ліберо* це можливість, яку тренер може використовувати або не використовувати.

5. Дозвіл на участь *травмованого Ліберо* в наступному матчі розглядається Контрольною комісією конкретного чемпіонату.

Правило 20 – Вимоги до поведінки

Правило 21 – Неправильна поведінка і санкції за неї.

1. Необхідно ретельно вивчити дані правила, щоб зрозуміти їх ідею, зміст і шкалу санкцій за неправильну поведінку.

2. Важливо пам'ятати, що відповідно до Правила 20.2.1 поведінка учасників має бути шанобливою і ввічливою також по відношенню до членів Контрольного комітету і глядачів. Судді не повинні ігнорувати це.

3. Правило 21.1 розглядає “*незначну неправильну поведінку*”, яка не є предметом для санкцій. Тільки попередження робиться команді через ігрового капітана, або одному з членів команди, усно або жестом (без картки, без реєстрації в протоколі).

4. Правило 21.2 розглядає “*неправильну поведінку, що призводить до санкцій*”. Відповідно до цього правила образлива або агресивна поведінка при першому ж випадку серйозно карається. Санкції записуються в протокол відповідно до шкали санкцій. Принцип полягає у тому, що повторення такої поведінки в тому ж матчі призводить до більш суворої санкції за кожну подальшу провину.

5. Практичне застосування санкцій до членів команди за неправильну поведінку відповідно до рішення першого судді:

У випадку неправильної поведінки члена команди, що знаходиться на

майданчику: перший суддя повинен дати свисток (звичайно, коли м'яч не знаходиться в грі, але наскільки можливо швидко, якщо порушення серйозне). Потім він/вона підкликає гравця, що порушив, підійти до суддівської вишки. Коли гравець наблизиться до вишки, перший суддя показує відповідну картку (картки), кажучи “Я роблю Вам зауваження” або “Я вилучаю / дискваліфікую Вас”.

Другий суддя підтверджує цю дію і дає вказівку секретарю зареєструвати відповідну санкцію в протоколі.

У разі неправильної поведінки члена команди, що не знаходиться на майданчику:

перший суддя повинен дати свисток, підкликати ігрового капітана підійти до суддівської вишки і сказати показуючи відповідну картку (картки): “Я роблю гравцю номер ... (або тренеру і т.д.) зауваження” або “Я вилучаю / дискваліфікую гравця номер ... (або тренера і т.д.)”. Ігровий капітан повинен проінформувати відповідного члена команди, який повинен встати і підтвердити отримання санкції, піднявши вгору руку.

В той час, коли член команди підняв руку, перший суддя виразно показує картку (картки), так щоб санкція була зрозуміла командам, другому судді, секретарю і глядачам.

5.3 Застосування санкцій між партіями: у випадку ЗАУВАЖЕННЯ: перший суддя повинен показати картку на початку наступної партії. Якщо порушення відбувається під час ТТА, оператор табло після закінчення ТТА повинен змінити рахунок. У разі ВИЛУЧЕННЯ або ДИСКВАЛІФІКАЦІЇ : перший суддя повинен дати вказівку ігровому капітану негайно повідомити відповідному тренеру про вид санкції (щоб запобігти подвійному покаранню команди). Санкція повинна супроводжуватися офіційно показом карток на початку наступної партії.

6. Під час гри судді повинні звертати увагу на дисциплінарний аспект, діючи твердо при застосуванні санкцій за неправильну поведінку гравців або інших членів команд. Не буде зайвим нагадування, що функція суддів полягає в

оцінці ігрових дій, а не в переслідуванні за дрібні персональні порушення. Необхідно, щоб судді, гравці і тренери знали *різницю між санкціями за неправильну поведінку і санкціями за затримку, а також різницю між показом їх жестами!*

Правило 22 – Суддівська бригада і процедури

1. Дуже важливо, щоб судді давали свисток про зупинку розігрування тільки за наявності двох наступних умов:

- вони впевнені, що помилка була зроблена або відбулося втручання ззовні;
- вони визначили характер помилки.

2. Щоб точно проінформувати команди про характер зафіксованої суддями помилки (а також глядачів, телеглядачів і т.д.), судді *зобов'язані використовувати офіційні жести* (див. Правила 22.2 і 28.1). Тільки ці жести і жодні інші (прийняті в національних змаганнях, приватні і персональні жести, або манера їх виконання) можуть використовуватися!

3. У зв'язку з тим, що швидкість гри зростає, можуть виникати проблеми, пов'язані з помилками в суддівстві. Щоб уникнути цього, суддівська бригада повинна взаємодіяти дуже злагоджено. Після кожної ігрової дії суддям необхідно поглянути один на одного, щоб підтвердити своє рішення.

Правило 23 – Перший суддя

1. Перший суддя завжди повинен діяти в тісній співпраці з іншими членами суддівської бригади (другим суддею, секретарем, суддями на лініях). Йому слід дозволити їм діяти у сфері їх компетенції і відповідно до їх повноважень. Він/вона повинен виконувати свої обов'язки стоячи.

Приклад. Після свистка, що закінчує розігрування, першому судді слід подивитися на інших членів суддівської бригади (і лише після цього прийняти своє остаточне рішення використовуючи офіційні жести):

- кожного разу при прийнятті рішення чи був м'яч “в майданчику” або “за”, він/вона повинен подивитися на лінійного суддю, що відповідає за лінію, найближчу до місця приземлення м'яча (хоча перший суддя – не суддя на лінії,

він/вона, має право контролювати і при необхідності відмінити рішення своїх колег);

- протягом матчу, перший суддя повинен часто дивитися на другого суддю (по можливості після кожного розігрування, а також перед кожним свистком на подачу), розташованого лицем до нього, щоб з'ясувати, сигналізує він/вона про помилку чи ні (наприклад, чотири торкання, одночасна помилка, і т.п.).

2. Питання чи було торкання м'яча, що вийшов “за” гравцем команди (наприклад, блокуючим гравцем команди, що захищалася, і т.д.) визначається першим суддею і суддями на лініях.

Проте, саме перший суддя приймає остаточне рішення, показуючи його жестом після того, як побачить жести інших членів бригади (суддя ніколи не повинен питати гравця, чи було торкання м'яча).

3. Він/вона завжди повинен забезпечити і переконатися, що другий суддя і секретар мали досить часу для виконання їх адміністративних і реєстраційних процедур, наприклад, чи мав секретар досить часу для перевірки правильності запиту заміни і її реєстрації. Якщо першому судді не вдається надати своїм колегам по суддівській бригаді досить часу для виконання їх обов'язків, секретар і другий суддя не зможуть простежити за подальшою фазою матчу, внаслідок чого численні помилки можуть бути допущені суддівською бригадою. Якщо перший суддя не надав досить часу для контролю, адміністрування і реєстрації подій, другий суддя свистком повинен зупинити продовження матчу.

4. *Перший суддя може змінити будь-яке рішення будь-якого члена суддівської бригади або своє власне.* Якщо перший суддя прийняв рішення (дав свисток) і потім бачить, що його колеги (другий суддя, судді на лініях, секретар) прийняли інше рішення, він/вона може зробити наступне:

- якщо він/вона впевнений, що його рішення правильне залишити своє рішення в силі;

- якщо він/вона бачить, що його рішення неправильне, змінити своє

рішення;

- якщо він/вона точно визначає, що помилка зроблена одночасно обома командами (гравцями обох команд), він/вона повинен(на) “дати жест” про повторення розігрування;

- якщо він/вона вважає, що рішення другого судді, наприклад, неправильне, він/вона може відмінити його. Приклад: якщо другий суддя зафіксував позиційну помилку приймаючої команди, але перший суддя відразу ж або після протесту ігрового капітана встановив, що позиція була правильною, йому слід відмінити рішення другого судді і повторити розігрування.

5. Якщо перший суддя переконується в тому, що той або інший член суддівської бригади не знає своїх обов’язків або діє не об’єктивно, він/вона повинен його/її замінити.

6. Тільки перший суддя має право застосовувати санкції за неправильну поведінку і “затримку” гри – ні другий суддя, ні секретар, ні лінійні судді такого права не мають. Якщо хто-небудь з членів суддівської бригади помічає яке-небудь порушення, йому слід дати сигнал і підійти до першого судді, щоб проінформувати його про цей факт. Саме перший суддя, і він/вона єдиний, хто застосовує санкції.

Правило 24 – Другий суддя

1. Другий суддя повинен володіти таким самим рівнем компетентності, що і перший суддя: він/вона повинен замінити першого суддю у випадку його відсутності або якщо перший суддя не може продовжувати виконувати його/її обов’язки.

2. Права і обов’язки другого судді чітко вказані даним Правилком. Досконало вивчіть “Обов’язки” другого судді і особливо, в яких випадках другий суддя повинен “приймати рішення, давати свисток і показувати жестом помилки” під час матчу (див. Правило 24.3.2).

3. Під час зміни ігрових дій поблизу сітки *другий суддя повинен зосередитися на контролі помилкових торкань усієї поверхні сітки на стороні блокуючих, усіх помилкових переходів через середню лінію і помилкових дій на*

стороні блоку (команди, що приймає м'яч).

Зверніть увагу на зміну правила, що стосується торкання гравця з сіткою. Ключовими словами тексту нового правила є: контакт гравця з сіткою *не є помилкою*. Тільки якщо торкання сітки гравцем заважає грі, це є помилкою.

4. Другий суддя також повинен ретельно перевіряти як на початку, так і протягом матчу, використовуючи надані командами картки розташування, щоб гравці команд знаходилися в правильних позиціях. У цьому другому судді допомагає секретар, який може сказати йому, хто з гравців повинен знаходитися в позиції один (гравець що подає). На підставі цієї інформації, повертаючи картку початкового розташування за годинниковою стрілкою в своїй руці, другий суддя може точно визначити правильну черговість подач кожної з команд. Перевіряючи розташування, він/вона повинен знаходитись у позиції II на лівій від себе стороні майданчика або у позиції IV на правій стороні відповідно, разом з гравцем, вказаним секретарем, і, стоячи лицем до сітки, він/вона повинен визначити позиції решти гравців в порядку, вказаному в картці розташування команди, починаючи з того гравця, що знаходиться в позиції один.

5. Другий суддя повинен стежити за тим, щоб у вільній зоні не знаходилися які-небудь перешкоди (предмети), які могли б заподіяти травму члену команди (пляшки з напоями, медична аптечка, таблички для замін, і т.д.)

6. Під час ТА і ТТА *другому судді не слід перебувати у статичній позиції*. Другий суддя може пересуватися (продумавши визначену схему своїх переміщень), щоб звертатися:

- до протиральників, щоб вони разом, групою зайняли позицію;
- до команд, забезпечуючи, щоб вони підійшли ближче до лавок;
- до секретаря, щоб проконтролювати його/її роботу;
- до помічника секретаря, щоб отримати інформацію про позиції гравців Ліберо;

- знову до протиральників, щоб перевірити їх роботу;
- до першого судді, щоб отримати і дати інформацію, при необхідності.

Резервний суддя

У перелік обов'язків резервного судді входять наступні функції:

1. Замінити другого суддю у разі його відсутності, або у разі, коли він не здатний продовжувати свою роботу, або, коли другий суддя замінює першого суддю.

2. Перевіряти і впорядковувати каси з табличками для замін перед матчем і між партіями.

3. Перевіряти роботу зумерів (звукових пристроїв) перед початком і між партіями, якщо існує проблема.

4. Допомогати другому судді підтримувати порядок у вільній зоні і місцях для вилучених гравців.

5. Контролювати запасних гравців в місцях розминки і на лавці.

6. Принести другому судді два ігрові м'ячі відразу після представлення стартових складів.

7. Дати другому судді ігровий м'яч після того, як він перевірить позиції гравців.

8. Допомогати другому судді керувати роботою протиральників.

Правило 25 – Секретар

Робота секретаря дуже важлива, особливо при проведенні міжнародних матчів, де суддівські бригади формуються з представників різних країн, і команди представляють різні країни. Всі судді міжнародної категорії і судді на лініях повинні знати, як заповнюється протокол, і бути здатними виконати роботу секретаря при необхідності.

Секретар:

- перед початком кожної партії при отриманні картки розташування повинен перевірити, що номери гравців записані в картці розташування присутні також в списку команди в протоколі (якщо не присутні, він/вона повинен повідомити другого суддю);

- повідомляє другого суддю про два тайм-аути і 5-у і 6-у заміни кожної команди (який інформує про це першого суддю і тренера);

- повинен взаємодіяти дуже уважно під час процедури заміни:
- другий суддя після підтвердження заміни свистком або, переконавшись, що заміна підтверджена зумером секретаря, займає позицію між стійкою сітки і столом секретаря, звідки він може бачити гравців, що міняються і секретаря. Гравець, що входить в гру, підходить до бокової лінії з відповідною табличкою для заміни. Якщо секретар не показує, що заміна неправильна, другий суддя сигналом (схрещуючи руки) дозволяє заміну.

Коли команда просить декілька заміні одночасно, процедури заміни слідуєть одна за одною, щоб секретар мав час для послідовної реєстрації кожної заміни. Секретар повинен слідувати одній і тій же процедурі при кожній заміні. Секретар дивиться на номер таблички і на номер на футболці гравця що виходить на заміну гравця. Якщо заміна правильна, секретар реєструє цю заміну в протоколі і потім показує, що реєстрація завершена, піднявши обидві руки.

- Як тільки другий суддя бачить, що секретар сигналізує ОК: “усе в порядку” (піднято обидві руки), він займає позицію, щоб почати наступне розігрування м’яча , і повторює цей сигнал для першого судді, який тепер може дати свисток, що дозволяє подачу. У цей момент секретар повинен зосередитися на перевірці – чи дотримується гравець, що виконує подачу порядку переходу чи ні. Якщо ні, секретар повинен негайно зумером зупинити гру, але тільки після того, як подача виконана. Другий суддя повинен підійти до столу секретаря, щоб пере вірити правильність його рішення і проінформувати команди і першого суддю про дану ситуацію.

- Секретар повинен подивитися на гравця, що заміняє в зоні заміни і порівняти номер на його футболці і номер на табличці в його руці з номерами в рядках “Стартові гравці” і “Заміни” протоколу. *Якщо він побачив, що це запит про неправильну заміну, він негайно повинен включити зумер, підняти руку, помахати нею і сказати: “заміна неправильна”.* В цьому випадку другий суддя повинен негайно підійти до столу секретаря і перевірити, ґрунтуючись на даних протоколу, правильність заміни. Якщо підтвердилося, що був запит про

неправильну заміну, другому судді слід відхилити цю заміну. Перший суддя повинен дати свисток і застосувати санкцію за затримку команди. Секретар повинен зареєструвати відповідну санкцію в розділі санкцій протоколу. Другому судді слід проконтролювати реєстрацію санкції секретарем.

Правило 26 - Помічник секретаря

1. Помічник секретаря сидить поряд з секретарем. У випадку, якщо секретар не може продовжувати виконувати його/її обов'язки, він/вона замінює секретаря.

2. Його обов'язками є:

- заповнювати Лист заміщень Ліберо (Р-6) і перевіряти в ході матчу, чи є заміщення Ліберо правильними;
- проводити і контролювати відлік часу технічних тайм-аутів (ТТА): включати зумер, коли ТТА починається, вести відлік його тривалості і сигналізувати зумером про його закінчення;
- оперувати ручним табло, що знаходиться на столі секретаря;
- контролювати, чи правильно оператор табло в залі відображає інформацію про хід матчу для глядачів, і якщо ні – корегувати;
- під час ТА і ТТА інформувати другого суддю про позиції гравців Ліберо, використовуючи жести “в майданчику” і “за”, але тільки однією рукою на стороні кожної команди;
- відправляти президентіві Журі гри інформацію про тривалість кожної партії, часу початку і закінчення матчу у письмовій формі; коли необхідно, включати зумер, щоб допомогти секретареві підтверджувати і оголошувати запити заміни.

Примітка: Прізвище помічника секретаря має бути записане в протоколі; він/вона повинен підписати протокол у кінці матчу.

Правило 27 – Лінійні судді

Робота лінійних суддів дуже важлива, особливо в міжнародних матчах високого рівня. Всі кандидати в судді міжнародної категорії і судді міжнародної категорії повинні мати практичний досвід роботи як лінійний

суддя, на випадок, якщо вони будуть призначені лінійними суддями в міжнародних матчах.

- Лінійні судді повинні бути в ігровому полі або в кімнаті для проведення алкотесту одягнені у форму за 45 хвилин до початку матчу (протокол ФІВБ).

- Організатори повинні надати кожному лінійному судді прапорець встановленого зразка. Колір прапорців повинен контрастувати з кольором покриття підлоги.

- Лінійні судді повинні добре знати свої обов'язки, як у випадку використання чотирьох лінійних суддів, так і у випадку використання двох лінійних суддів (див. Схему 10 Офіційних правил волейболу).

- Лінійний суддя повинен показувати кожен помилку, що відбувається поблизу його лінії, за яку він/вона відповідальний, а також помилки, здійснені у момент удару при подачі.

- Якщо м'яч торкається антени, проходить над нею або за нею, найближчий до траєкторії польоту м'яча лінійний суддя повинен зафіксувати помилку.

- Помилки повинні фіксуватись виразно, щоб не виникло жодних сумнівів, що перший суддя бачить їх.

Правило 28 – Офіційні жести

Судді повинні використовувати офіційні жести, і лише передбачені міжнародними правилами. Слід уникати використання будь-яких інших жестів, за будь-яких обставин, використовувати їх тільки коли абсолютно необхідно, щоб вони були зрозумілі для членів команд.

- Коли другий суддя фіксує помилку і дає свисток (наприклад, торкання сітки гравцем), він/вона повинен бути акуратний в своїх діях – виконати жест на тій стороні, де помилка була зроблена (Правило 28.1). Приклад: якщо гравець команди, що знаходиться з правого боку від другого судді, торкнувся сітки, і другий суддя свистком фіксує цю помилку, жест не повинен бути показаний через сітку з боку іншої команди, а суддя повинен переміститися так, щоб його жести були виконані на стороні тієї команди, що зробила помилку.

- Упевненість в фіксації помилок (Правила 22.2, 23.3 і 24.3)

Судді повинні дати свисток негайно, беручи до уваги два наступні аспекти:

1) судді не слід фіксувати помилку, піддаючись тиску з боку глядачів або гравців;

2) коли він/вона цілком усвідомлює, що прийняв неправильне рішення, суддя може або зобов'язаний виправити свою помилку (або помилку іншого члена суддівської бригади), за умови, що це буде зроблено негайно.

- Суддям і лінійним суддям слід звернути увагу на правильність застосування і використання жесту “м'яч за”:

1) У всіх випадках, коли м'яч приземляється безпосередньо “за” після атакуючої дії або блоку команди з сторони протилежної падінню м'яча, жест “за” (№ 15 і сигнал №2) повинен використовуватися суддями.

2) Якщо після атакуючого удару м'яч перетинає сітку і приземляється за межами майданчика, але блокуючий або інший гравець тієї команди, що приймає м'яч торкається його, судді повинні використовувати виключно жест “торкання м'яча” (№ 24 і сигнал №3).

3) Якщо м'яч після першого, другого або третього торкання команди виходить в аут на стороні цієї команди, судді повинні використовувати жест “торкання м'яча” (№ 24 і сигнал №3).

4) Якщо після атакуючого удару м'яч потрапляє в сітку (верх сітки), після чого приземляється “за” на стороні команди, що атакувала, без торкання блоку суперника, жест повинен бути (№ 15), але відразу ж після цього необхідно вказати на гравця, що атакував (щоб всім було зрозуміло, що блокуючі не торкнулися м'яча).

Якщо, в даному випадку, м'яч торкнувся блоку і після цього падає в аут на стороні команди, що атакувала, перший суддя повинен показати жест (№ 15) і вказати на блокуючого (блокуючих).

Коли гравець завершує атакуючий удар по м'ячу, що знаходиться вище за верхній край сітки і спрямованому пальцями зверху Ліберо зі своєї передньої

зони, суддя повинен використовувати жест "помилка при атакуючому ударі" (№21) і вказати на гравця Ліберо.

Сигнали прапорцем суддів на лініях дуже важливі також і з погляду їх інформативності для учасників і глядачів. Перший суддя повинен контролювати жести прапорцем суддів на лініях; якщо вони не виконуються належним чином, перший суддя може виправити їх.

У міжнародних матчах високого рівня, де швидкість польоту м'яча після атакуючого удару може досягати 100-120 км/год, дуже важливо, щоб судді на лініях концентрувалися на змінах траєкторії польоту м'яча, особливо на торканнях м'ячем блоку при атаці, перед тим, як м'яч йде в аут.

Якщо м'яч не перетинає вертикальну площину сітки після третього удару команди, в цьому випадку:

1) якщо гравець, який зіграв м'яч останнім, торкається м'яча знову, повинен використовуватися жест "подвійне торкання" (жест № 17);

2) якщо інший гравець торкається м'яча, повинен використовуватися жест "чотири торкання" (жест № 18).

2.Проведення гри.

Процедури для суддів – перед початком, під час і після матчу.

1. Перед початком матчу: суддівська бригада готується до початку матчу як вказано в "протоколі" матчу:

Суддівська бригада повинна бути на місці проведення матчу в суддівській формі, щонайменше, за 45 хвилин до передбаченого розкладом початку матчу.

Перший, другий і резервний судді повинні пройти тест на алкоголь, що проводиться лікарем, який надається організаторами.

Якщо перший суддя не прибув до місця проведення матчу в належний час, другий суддя повинен почати процедуру протоколу матчу після запиту дозволу Контрольної комісії.

Якщо перший суддя не зміг прибути взагалі, або не пройшов успішно алкотест або не може проводити матч по якій-небудь медичній причині – другий суддя повинен проводити матч (як перший суддя), а резервний суддя

займає місце другого судді. У разі, якщо немає резервного судді, сторона-організатор разом з діючим першим суддею повинна вирішити, хто виконуватиме обов'язки другого.

2. Під час матчу:

У момент удару по м'ячу подаючим гравцем, перший суддя перевіряє позиції гравців подаючої команди а другий суддя – приймаючої команди. Щоб контролювати команду, що приймає, другий суддя, який звичайно знаходиться біля стійки на стороні приймаючої команди, може переміщатися вздовж бокової лінії, від центральної лінії і максимум до лінії атаки. Проте, якщо гра йде біля сітки, він/вона повинен повернутися ближче до стійки (на стороні тієї команди, що приймає м'яч). Під час подачі він/вона зобов'язаний бути на стороні приймаючої команди; під час атакуючих дій, відповідно, він/вона повинен знаходитися на стороні команди, що захищається, блокуючої. Таким чином, він/вона в ході матчу повинен постійно міняти свою позицію.

Перший суддя стежить за грою з м'ячем і його контактом з гравцем (гравцями) або обладнанням і предметами. Отже, він/вона, перш за все, судить про правильність торкання м'яча. У момент атакуючого удару він/вона повинен дивитися безпосередньо на атакуючого гравця і м'яч і повинен бачити краєм ока (периферійним зором) вірогідний напрям польоту м'яча. Якщо удару по м'ячу відбувається біля сітки, перший суддя повинен дивитися в напрямку вертикальної площини сітки.

Якщо другий суддя фіксує (свистком) позиційну помилку команди, що приймає подачу, відразу після цього він/вона повинен показати офіційним жестом позиційну помилку і вказати точно гравців, що зробили помилку.

Згідно Правил, повинна каратися перша помилка, яка відбувалась. Оскільки перший і другий судді мають різні сфери відповідальності, дуже важливо, щоб кожен суддя негайно свистком фіксував помилку. В момент свистка одного з суддів розігрування м'яча завершується (див. Правило 8.2 – м'яч поза грою). Після свистка першого судді другий суддя вже не має права давати свисток, оскільки розігрування м'яча закінчується з першим свистком

одного з суддів. Коли обидва судді дають свисток один за іншим за різні порушення – вони створюють плутанину для гравців, глядачів і т.д.

Звичайно другий суддя (хоча в Правилах записано “судді”) дозволяє запити команд про перерви (тайм-аути і для замін), але це робиться тільки коли “м’яч поза грою”. Якщо другий суддя не помітив запит перерви, перший суддя також може дати дозвіл, тим самим, допомагаючи другому судді.

Якщо під час матчу другий суддя помічає неспортивні жести або слова по відношенню до суперників, він/вона повинен, як тільки м’яч вийде з гри, проінформувати про це першого суддю, який негайно повинен дати попередження або застосувати санкції до гравця (гравців) залежно від тяжкості провини.

ПОВТОР

На Світових і Офіційних змаганнях під егідою ФІВБ телекомпанія що веде трансляцію може попросити про “призупинення” гри для показу повтору, якщо необхідне устаткування встановлене і схвалене Організаційним комітетом і Контрольним комітетом ФІВБ. Необхідним обладнанням є електрична лампочка, прикріплена на стійці перед першим суддею, керована представником телекомпанії, який дає сигнал для короткочасної затримки, яка потрібна для повільного повтору попередньої дії.

Ця процедура не може використовуватися більше 8 разів в партії і затримувати хід матчу між розіграшами більш ніж на 7 секунд кожного разу.

ІНТЕРВАЛИ (Правило 18.1)

Це Правило встановлює:

“Інтервал між другою і третьою партіями може бути збільшений до 10 хвилин компетентним органом на прохання організатора”. На цей 10-хвилинний інтервал після другої партії команди і судді повинні покинути контрольну зону і попрямувати в роздягальні. Вони повинні повернутися в ігрове поле за три хвилини до початку третьої партії.

При звичайних (3-хвилинних) інтервалах між партіями з 1 по 4:

КОМАНДИ: Після закінчення кожної партії шість гравців кожної команди шикуються на лицьовій лінії своєї сторони майданчика. Після сигналу першого судді команди міняються сторонами; як тільки гравці проходять повз стійки сітки, вони прямують прямо до своїх лавок.

СЕКРЕТАР: В момент свистка судді, що закінчує останній розіграш партії, секретар повинен включити таймер для відліку часу інтервалу.

2'30 - другий суддя дає свисток, або секретар включає зумер.

КОМАНДИ: За вказівкою другого судді шість гравців, записаних в картці розташування, виходять на майданчик.

СУДДІ: Другий суддя повинен перевірити позиції гравців на майданчику, порівнюючи їх з позиціями, записаними в картках розташування команд, потім дозволяє діючому Ліберо вийти на майданчик.

Подавальник м'ячів після цього передає м'яч гравцю, що буде подавати.

3'00 - перший суддя дає свисток, дозволяючи подачу.

Інтервал перед вирішальною партією:

КОМАНДИ: Після закінчення партії, перед вирішальною, шість гравців кожної команди шикуються на лицьовій лінії своєї сторони майданчика. За вказівкою першого судді вони прямують прямо до своїх лавок.

КАПІТАНИ: Підходять до столу секретаря для жеребкування. **СУДДІ:** Підходять до столу секретаря для проведення жеребкування. **2'30** - другий суддя дає свисток, або секретар включає зумер.

КОМАНДИ: За вказівкою другого судді шість гравців записаних в картці розташування виходять на майданчик.

СУДДІ: Другий суддя перевіряє позиції гравців, порівнюючи їх з позиціями в картках розташування команд. Потім дозволяє діючому Ліберо вийти на майданчик і дає м'яч гравцеві, що буде подавати.

3'00 - перший суддя дає свисток, дозволяючи першу подачу в партії.

Коли лідируюча команда набирає 8-е очко:

КОМАНДИ: Після закінчення розіграшу шість гравців кожної команди йдуть до своєї лицьової лінії. По сигналу першого судді команди без затримки міняються сторонами, виходять прямо на майданчик.

СУДДІ: Другий суддя перевіряє, що гравці команд зайняли правильні позиції, що відповідають порядку переходу (і хто з гравців знаходиться в позиції I у кожної команди) перевіряє, що секретар готовий до другої частини партії, і потім сигналізує першому судді про готовність до продовження гри.

Під час тайм-аутів, технічних тайм-аутів і інтервалів другий суддя просить гравців підійти до своїх лавок і звільнити простір, щоб дати можливість б протиральникам протерти підлогу.

Після закінчення матчу:

Як вказано в протоколі ФІВБ, обидва судді стають перед суддівською вишкою. Гравці команд шикуються на лицьових лініях своїх майданчиків. Перший суддя дає свисток, обидві команди проходять вздовж бічних ліній до суддів, обмінюються рукостисканнями з суддями, потім, проходячи вздовж сітки, обмінюються рукостисканнями з суперниками і повертаються до своїх лавок. Перший і другий судді проходять вздовж сітки до столу секретаря, перевіряють правильність заповнення протоколу, підписують його і дякують секретарю і суддям на лініях за роботу.

Але на цьому робота суддів не закінчується! Вони повинні повністю контролювати поведінку команд і після того, як вони дали свисток про закінчення матчу! Поки команди залишаються в ігровому полі і контрольній зоні змагання, будь-яка неспортивна поведінка після матчу повинна контролюватись і доповідатись члену Журі гри, і записуватись в протокол в розділі “ПРИМІТКИ” або в окремому звіті.

3. Робоча програма змагань

• Прибуття до початку турніру

Судді повинні прибути в місто, де проводяться змагання не пізніше, ніж за 72 години (3 діб) до початку першого матчу. Зрозуміло, вони повинні мати наявності свою офіційну суддівську форму.

• **Клініка**

Теоретичні і практичні семінари по суддівству проводяться до початку змагань за участю суддів, секретарів, суддів на лініях, протиральників підлоги і подавальників м'ячів і дикторів залу.

• **Коментарі по суддівству**

Щодня проводяться наради за участю членів Підкомісії по суддівству. На них аналізується суддівство попередніх ігор, і наголошуються, як помилки, так і успішне виконання обов'язків з тим, щоб уніфікувати техніку і якість суддівства на вищому рівні.

• **Інформація про призначення**

Призначення на матчі перший, другий і резервний судді одержують звичайно: а) за 12 годин **або**

б) за 45' (сорок п'ять хвилин) до початку матчу.

Ця процедура зобов'язує всіх суддів знаходитися в повній готовності і суддівській формі в суддівській кімнаті.

• **Тест на алкоголь**

Після отримання офіційного призначення на матч перший, другий і резервний судді, секретарі і лінійні судді прямують в медичний кабінет спортзалу, щоб пройти алкотест, що проводиться призначеним для цього лікарем у присутності члена Підкомісії по суддівству.

• **Поведінка**

ФІВБ впевнена в кожному судді, призначеному обслуговувати різні змагання.

Судді, відповідальні за проведення матчів під час змагань, повинні бути зразком для поведінки впродовж всього змагання з моменту прибуття до моменту відїзду з міста, де проводяться змагання.

Вони зобов'язані строго дотримуватись розкладу усіх заходів, призначених Підкомісією по суддівству, і підтримувати імідж судді як в залі, так і за його межами.

Підкомісія по суддівству має всі повноваження відсторонити і навіть дискваліфікувати, залежно від серйозності порушення, будь-якого члена суддівського корпусу, чия поведінка не відповідає належному стандарту.

4. Процедура суддівської наради.

Під час офіційних міжнародних змагань суддівська нарада може бути проведена по запиту Президента Журі Гри.

МЕТА

Суддівська нарада володіє офіційними повноваженнями ФІВБ для вирішення проблем, що виникають під час гри, щоб відновити ситуацію згідно правил і положень ФІВБ.

ПРОЦЕДУРА

Апеляції до суддівської наради

Тренер або член Контрольного Комітету може звернутись із запитом розглянути ситуацію (випадок) до Президента Журі Гри у будь-який момент гри, як тільки він/вона помічає не відповідну правилам ситуацію або рішення не відповідне правилам або положенням.

До таких ситуацій повинні відноситися:

а) неправильне рішення судді, який не керувався правилами або не передбачав / передбачив наслідків своїх рішень;

б) неправильне рішення секретаря, який допустив помилку, що стосується порядку переходу гравців, або в підрахунку очок.

Неправомірні ситуації

Рішення судді по застосуванню санкцій за ігрову дію або неправильну поведінку не може розглядатися як така ситуація.

Тренер, що представляє на розгляд неправомірну ситуацію, карається санкцією “зауваження”. У разі повторення – “дискваліфікація” тренера. Згода з претензією (скаргою)

Президент Журі Гри розглядає скаргу і, якщо він/вона вважає, що скарга може бути обґрунтована (правомірна), він/вона скликає суддівську нараду.

- Склад

а) У разі скарги, що стосується рішення судді, Президент Журі Гри запрошує суддівського делегата і першого суддю бути присутніми на нараді.

б) У разі скарги, що стосується рішення секретаря, Президент Журі Гри запрошує бути присутнім на нараді суддівського делегата і запрошує секретаря зробити звіт. Секретар не є членом суддівської наради.

в) Ніхто інший не може брати участь в суддівській нараді. Проте, Президент Журі Гри може зібрати всю інформацію при необхідності.

- Зупинка гри

Як тільки скарга прийнята Президентом Журі Гри, гра зупиняється:

а) Перший суддя дозволяє командам покинути майданчик і підійти до лавок, але їм не дозволяється покидати ігрове поле.

б) *Розгляд скарги*

- У разі скарги, що стосується рішення судді, Президент Журі Гри вислуховує звіт судді, який висловлює аргументовані причини свого рішення щодо застосування правил.

Відповідно до правил, Президент Журі Гри після консультації з суддівським делегатом вирішує:

- відхилити скаргу *або*
- прийняти скаргу – рішення судді відмінюється.
- У разі скарги, що стосується рішення секретаря, суддівська нарада бере і досліджує протокол матчу, щоб розібратися в причині скарги.

Президент Журі Гри може викликати Керівника групи статистики (VIS) для отримання всієї необхідної інформації.

Президент Журі може попросити повну інформацію від офіційних осіб і проглянути відеозапис.

Якщо скарга обґрунтована, протокол виправляється і, якщо необхідно, виправляється рахунок в матчі.

- Якщо ситуація не передбачена правилами, Президент Журі Гри приймає рішення, після того як вислухає інших членів суддівської наради.
- Відновлення гри

Рішення суддівської наради повідомляється суддям, секретарю, тренерам, капітанам і диктору, який інформує глядачів.

Якщо скарга відхиляється, гра поновлюється після застосування прийнятого суддею рішення, з тими ж позиціями гравців і тим же рахунком.

Якщо скарга прийнята, рішення судді або секретаря відмінюється. Гра поновлюється з новими позиціями гравців або новим рахунком.

Питання для самоконтролю.

1. Назвіть правила гри та проаналізуйте їх.
2. Опишіть процедури для суддів – перед початком, під час і після матчу.
3. Назвіть дії команд і суддів при звичайних (3-хвилинних) інтервалах між партіями з 1 по 4.
4. Назвіть дії команд і суддів у інтервалі перед вирішальною партією.
5. Назвіть дії команд і суддів, коли лідируюча команда набирає 8-е очко.
6. Опишіть робочу програму змагань.

Література

1. Беляев А. В. Волейбол на уроке физической культуры / А. В. Беляев. – М. : СпортАкадемПресс, 2003. – 144 с. – (Серия «Физическая культура и спорт в школе»).
2. Білоус В.І. Спортивно-педагогічне вдосконалення (спортивні ігри) : Ч. І-ІІ. / В.І. Білоус. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1998.
3. Кічук С.Ф. Методичні аспекти навчання техніки гри у волейбол / С.В. Кічук. – Тернопіль : ТНПУ, 2004. – 59 с.
4. Козак Є.П. Методика вдосконалення техніко-тактичних дій волейболістів: навчально-методичний посібник [для студентів вищих навчальних закладів, учителів фізичної культури та тренерів] / Є.П. Козак, М.В. Прозар. – Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О.А., 2008. – 152 с.
5. Козак Є.П. Підвищення спортивної майстерності з волейболу студентів ВНЗ: методичні розробки / Є.П. Козак, П.Д. Дробний. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2002. – 64 с.
6. Козак Є.П. Підвищення спортивної майстерності з волейболу студентів ВНЗ: методичні розробки / Є.П. Козак, П.Д. Дробний. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2004. – 64 с.
7. Офіційні волейбольні правила 2013 – 2016 : схвалені тридцять третім конгресом ФІБА. – К., 2012. – 83 с.
8. Папуша В.Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях / В.Г. Папуша. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 128 с.
9. Піменов М.П. Волейбол. Спеціальні вправи / М.П. Піменов. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 2001. – 196 с.
10. Прозар М.В. Теорія і методика викладання спортивних ігор : навчально-методичний посібник [для факульт. фіз. вих. і сп. вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації] / М.В. Прозар, В.В. Слюсарчук, М.В. Зубаль, С.М. Телебей – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2014. – 198 с.
11. Спортивні ігри / [Є.П. Козак, І.О. Кірілов, Е.Л. Левицький та ін.] навчальний посібник / за загальною редакцією В.Ю. Хапко – Кам'янець-Подільський : ППП «Лібрис», 2005. – 127с .
12. Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії та методики фізичного виховання : підручник [в 2-х томах / за ред. Т. Ю. Круцевич]. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 1. – 391 с.
13. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: навч. посібник / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – Ч. 1.— 272 с.
14. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: навч. посібник / Б.М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – Ч. 2. – 248 с.

